

శ్రీ కస్తు

శ్రీమదుత్తర రామాయణము

సంకల్పశ్రీ ద్విపదలో వ్రాయబడిన
శ్రీమద్రామాయణ, ఉత్తరరామాయణ,
భారత, భాగవతములందు
ఇది రెండవ సంపుటము

కవిభాషణ, కొండేపూడి సుబ్బారావు

మొదటి ప్రచురణ

మర్మశాస్త్రము మరియు కార్మికము
నవంబరు 1981

అన్ని హక్కులు గ్రంథకర్తవి

మొదట 5-00

ప్రచురితము

శ్రీ కొండేపూడి సుబ్బారావు
47-10-8, చార్లరాజుగారు
విశాఖపట్టణము - 18

మొదటి

శ్రీ పతి ప్రెస్
కాకినాడ

కృతజ్ఞత

This book is Published with the
Financial Assistance of
Sri Tirumala Tirupathi Devasthanams
under their scheme
Aid to Publish Religious Books

ఏదిథ నాత్మనంది రదియిందితిన్ బహువిధ 'పుణ్యగా
భావభి రీపురాణభ లాశరుగాభియ దేవకటిక్వర
శ్రీవిలపక్కుచామహిమచే లభియించెను' దివ్యిట్టి శో
భావహమైన రూపదిభవమ్ములు సుందరముద్రగాకృతుల్.

ఈ కావ్యము శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారి
ద్రవ్యపర్యాయమున ముద్రితము
చారి నా మృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు

భూ వి త

మన పురాణములు - మన సంస్కృతి

ఏ బారీదైవము లేవ సమాజమునకు ప్రయోజనకారిగా నుండునటుల ఆలవటమగుచున్నది. తీవ్ర విధానమే సంస్కృతి. తీవ్రము బాహ్యములగు చేపభావలగే గాక అంతరంగిక మగు మనోవృత్తికూడ సంబంధించిన విషయమిది. భారతీయ సంస్కృతి యుచోక ప్రత్యేకత కలదు. దక్షిణ సామ్యముతో బాటు ఆధ్యాత్మికావంశముచు లక్ష్యముగా నుండుచున్నది. తీవ్ర విధానము భారతీయ సంస్కృతి. భారతవారి నొక్క గానినే కాక విశ్వమూలక బారిని దృష్టియందుంచుకొని నిర్వచించిన పవిత్ర తీవ్ర విధానము భారతీయ సంస్కృతి.

భారతీయ సంస్కృతికి మూలాధారములైన పేదోపనిషత్తుల యందలి కొన్ని సూక్తములను చూడుడు.

“స్వస్తి ప్రళభ్యాః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మాగ్నేః
మహిం మహిశాః సహవానవతే సహసోభవతు
సహదీర్యం కరవావహై మూవిద్యహ వహై,
సర్వేజవాః సుఖసోభవన్తు ఓమ్ ఇంతి ఇంతి ఇంతి.

మన ధార్మిక గ్రంథము లన్నిటి యందును ఇత్యాదు లనేకములు కలవు. ప్రళ పరిపాలనము న్యాయమార్గమున

ఐదిగి, ప్రజలందఱు పరస్పర విద్యేషములు లేక సుఖముగా
కాంతి సంపదతో వర్ణిల్ల వలయునని నీని శేంద్ర భావము
విశ్వ మానవ కళ్యాణమే అశేయముగా నిర్వహించుచిన సార్వ
జనీన సార్వకాలికములైన కార్యకర్తము లిది ఈ పోతుల
చేతనే భారతీయ సంస్కృతి ప్రపంచ విజ్ఞాతి నందినది

ప్రపంచమందలి ఇతర దేశములు కన్ను దెఱవని పూర్వ
కాలమునందే ఇట్టి మహానీయ సంస్కృతిని విజయవంతముగ
ప్రచారము చేయగల్గినది వ్యాసుడు చార్మికి మున్నగు మహా
ర్షులు బ్రహ్మజ్ఞానులు, తపస్సుపన్నులు, నిస్సార్వభౌములు,
ప్రహేళకులు అయిన మహర్షు లెందఱో మున్ను ఈ దేశము
నం దుద్భవించుట మన భాగ్యము ఆధ్యాత్మిక చింతనావశ్య
కతతో కాదు తీర్తమ మానవధర్మములకు ప్రజలలో విస్తృ
తముగ ప్రచారము గావించుటకై అనేక పురాణ ఇతిహాసము
లను వ్రాసి ప్రజల కందఱేనీన మహాత్ము లీ యాధురే

ఈ గ్రంథములందు భగవద్వహిమాళి వర్ణనముతో
కాదు, యోగయోగముల నుండి భారతదేశమున జ్ఞాన
యోగులు, కర్మయోగులు, తీర్తమవర్తనులు, ధర్మచారులు
నైన వెళ్ళి ప్రసిద్ధ వ్యక్తుల జీవిత చరిత్రములు కలవు ప్రతి
గాథ యందును దైవభక్తి, సత్యము, ధర్మము, కార్యము
మున్నగు నైతిక విషయములెన్నియో ప్రకృతియుగ ప్రకా
శించుచున్నది ఈ పురాణాదిహాసములు బహుజనములయందు

బహుభాషలును వ్యాప్తిగాంచి జగత్పూజ్యములై యుండు చున్నది

అమరవాణి యగు సంస్కృతమున అదికావ్యముగ శ్రీమద్రామాయణమును వ్రాసిన కవి వాల్మీకిమహర్షి శ్రీ మహాభారత, భాగవతములను వ్రాసినది వ్యాసమహర్షి వన్నయి, తిక్కనాది మహాకవులు ఎన్నో శతాబ్దాల పూర్వమే వీనిని తెలిసింది అంధ్రబానికి మహాత్కృష్టమగు నేన గానించి మహాబాని సంస్కృతికి జీవగజ్జలు, తీర్తమములు, కాశ్యపములు అయిన మానవ ధర్మములను బోధించు ఈ మహా కావ్యములకు అంధ్రముననే పెక్కు అనువాదములు, అనుసరణములు ఆ తరువాత వచ్చినవి ఇంకను వచ్చుచున్నవి

ప్రపంచమందలి వివిధ దేశములు ఒకదానికొకటి దగ్గరకు వచ్చుచు, ఒక జాతిని మరొక జాతి ప్రభావితము చేయుచున్న నేటి కాలపరిస్థితులలో యుగయుగములనుండి అవిచ్ఛిన్నముగ సాగుచు పర్వ మానవజాతి కావర్షప్రాయమైన మన సంస్కృతి, ధర్మములను మఱింత పటిష్ఠ మొనరింప వలసిన అవశ్యకత నేడెంతో యున్నది ఈ జీవన విధానము నందలి గొప్పతనము, సత్యము ప్రతివ్యక్తిని తెలియజలయును

ఈ అశేయముతోడనే, వేదోపనిషత్తుల సారముగ శ్రీమద్భగవద్గీతను, పంపూర్ణముగ సులభమైతి తెలుగు పద్య

కాశ్యపములతో ననువదించి ఇటీవలనే ప్రచురించితిని ఆ కాశ్యపమునకు విశేష ప్రజాచరణ లభించినది - నేను మరల, సామాన్యులను హిందూ ధర్మము ద్విపదలో శ్రీమద్రామాయణము, శ్రీకృతరామాయణము, మహాభారతము, భాగవతము లను రచించి అంధ్ర ప్రజల కందించుచున్నాను అనుబంధ కథలు, వర్ణనలు వకటి ప్రధాన కథాంగమునే వీనియందు పొందుపఱచితిని

ఈ కాశ్యపములవలన, మన భారతీయ జీవన ధర్మము లను సైకికాచర్యములను చదువరులు ఏమాత్రము గ్రహించ గలిగినను నేను కృతకృత్యుకవని భావించెను ఇట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథములను పంజీరించి వ్రాయుటలో కొన్ని లోపములు దోహదులును రావచ్చును వానిని పఠితలు సహృదయులతో చూడవలెనని నా మనవి

ఈ కాశ్యపముల ముద్రాగతు కొంత ద్రవ్యసహాయము శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువండి లభించినది వారికి నా మృదయపూర్వక కృతజ్ఞతను, మంచనములను యితియొక సారి తెలుపుచున్నాను శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి అనుగ్రహమున నా యీ కాశ్యపములు ప్రజాచరణ పాత్రములు కాగలవని విశ్వసించుచున్నాను

— గ్రంథకర్త

నమర్పణము

దైవసన్నిభులు, భారతదేశ విఖ్యాతికి

మూలకారణులు సర్వజగత్పూజ్యులు అయిన

శ్రీ వాల్మీకి వ్యాసమహర్షుల పాదపద్మసంస్కరణ పూర్వకముగ
ఈ కావ్యము సమర్పితము

1

శ్రీకర మున్నతాశయవిశిష్టము సర్వజనప్రమోద సా
ఖ్యాకర మార్యధర్మపరమార్థమునై విరిసిల్లు రామగా
థాకమనీయ కావ్యకవితన్ భువికిచ్చిన పుణ్యరాశి వా
ల్మీకి కేలుమాడ్చి ప్రణమిల్లెద నాదికవింద్రమూర్తికిన్

2

వాసిత ధర్మమార్గవిభవాత్ముడు సర్వపురాణకర్త ప్ర
జ్ఞాసముపేతు డుజ్జ్వలయశఃకలితం డభిలాగమార్థవి
న్యాసము లేర్పటించిన మహామహితాత్ము డనంతశేముషీ
భాసురమూర్తి వ్యాసభగవానుని కంజలివెట్టి మ్రొక్కెదన్

3

ఆ వాల్మీకియు వ్యాసమూనియును దివ్యప్రాభవులే భారత
తొవ్విఖ్యాతికి మూలకారణులు లోకక్షేమ కార్యైక దీ
తొవేళ ప్రథమానమూర్తులు జగత్ సంపూజ్య లామానిరాట్
సేవాసంస్కృతి కీపురాణరచనల్ చిహ్నములై పొలుపుతన్

ప్రార్థన

శ్రీ విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన

విలసితసత్కృపాన్వితుడు విఘ్నములన్ దొలగించు దైవ ము
జ్వల శశివర్ణసుందర శుభాంగుడు భక్తుల పూజనాదులన్
దొలుతగ స్వీకరించు విబుధోత్తముఁ డార్యకు ముద్దుబిడ్డడై
యలరస గుఱ్ఱవేలువు గజాస్యని గొల్తు పభీష్టసిద్ధికిన్

శ్రీ సరస్వతీ ప్రార్థన

నలువకుఁగాఁజేయై నిగమచాదము లొప్ప పసిండివీణపై
లలితములైన జ్ఞానరుతులన్ భుజించిన వేల్పుటమ్మ వి
ద్యల నిడు తల్లి శారద మదర్పితసత్కృతు లుది కూర్మియై
వెలయునుగాత నాహృదయవీధుల కావ్యములల్లువేళలన్.

సర్వ దేవతా ప్రార్థన

నలలితభక్తిఁ గొల్చు జనపంతతికిన్ కరుణాంతరంగులై
కలుములనిచ్చి నిస్తులసుఖమ్ములఁగూర్చి మనోవికాసముం
గలుగఁజేయు భక్తజన కల్పకరాజి త్రిమూర్తులాదిగా
నలరెడు వేల్పుసాములకు నంజలులన్ ఘటియించి

ప్రణమోదన్

పురాణ ప్రశంస

దురితములెల్లఁ బాపి పరితోషముపొందు కర్తవ్యము
ధరణిని సౌఖ్యసంపద బుధారముగా నికు దివ్యగాథ లెం
దఱు రచియించి రేనియు సదా ముదముచ్చు పటంచు భక్తి నీ
పరమపురాణగాథలనె వ్రాసితె నింకొకమాట వేడుకన్

కవి పండిత వందనము

పెద్దలెల్లఁ బ్రేక్షి, పృథివిన్ మధురమ్మును శబ్దసిద్ధితో
పద్యము లల్లి కట్టి కవిచండితతోటిఁ నంజలించి నే
నొద్దిక నీపురాణ రచనోద్యమమున్ గయింకొంటి కావ్యమం
సిద్ధిఁ దిత్తమం దభిలషించుచు వారలొపగు దీవకల్

ఉత్తరమాయణ కావ్యప్రశస్తి

పరమశ్రావ్యమౌష్యయామితకథా శవ్యంబు దీవ్యత్సుధీ
 పరివత్సంతతసేవ్య మ్మృతవసంతావ్యంబునై మించు ను
 త్తరరామాయణ కావ్యమున్ మృదువచోధారాల్ల సందర్శ ని
 ర్భరతత్తద్రసముల్ రహింప రచియియంటానికిన్ వేషుకన్

ఆచార్యశి మనీషివర్య మతిసంభాషార్య సంశోభితం
 శైవిశ్వాతిగకాదితార్థఫలదంభై శ్రీవదంభై మళ
 త్తావాసంబులు మాఘసిందవపు రామౌచత్కథాక్షరపా
 రావారంబు సమాశ్రయింతు కవితాప్రఖ్యాతి కర్తవ్యంబుగన్

ఉత్తరరామాయణము

-కవింబి పావరాజు

వివేచనావిక

	పుట
కృతజ్ఞత	
భూమిక	1
సమర్పణ	v
ప్రారంభ	vi
చిత్రరచనామయగా కావ్యప్రశస్తి	viii
పూర్వకథ-	
శ్రీరాముని జననమునుండి రావణావధ వరకు	1-10
శ్రీరాముని చట్టాభిశేకము	11
అగస్త్యుడిమునుల రాగ	12-13
రావణుని చరిత్ర	14-44
జననము 16, ఇంద్రజిత్తు 19, శైలానమున పరాభవము 19, దేవవతి 20, దుష్టచర్యలు 22, కాత్తనీయము 23, వారినో పోయ 25, దేవతలపై దండయాత్ర 26, బలి 28, పరివరిల కావము 32, పలకూటమున కావము 34, మిథునాదుడు దేవేంద్రుని సోదరుడు 36, కపిలునిగని వెలుగందుట 38, పవర్త్య మూలనితో సంభాషణ 42	
అంజనేయుని చరిత్ర	45-49
వారినుగ్రీవుల చరిత్ర	49-52

అగస్త్యునిమునులకు వీడ్కోలు	52
బంధుమిత్రులకు వీడ్కోలు	53
కాయరాజ్యము	55-57
సీతాకాయుల వనదిహారము	57
శ్రీరాముడు సీతను కృతంచుట	61-68
సీతావరితాపము	69-70
సీత వార్షిక ఆశ్రమముఁజేయుట	71-72
లవకుశల జననము— బాల్యము	73-75
లవకుశులు రామాయణము గానమొనర్చుట	76-77
శ్రీరాముని నిర్వేదము	78
లవగాసుర వధ	80-82
శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని క్రతుభ్రమోచుట	83
శ్రీరాముని అశ్వమేధయాగము	84-86
లవకుశు లయోధ్యలో రామాయణము గానము చేయుట	87-91
శ్రీరాముడు సీతను రప్పించుట, భూశేఖర సీతను గొంపోవుట	91-94
సీతకొఱకు శ్రీరాముని దుష్టము	95
శ్రీరాముడు భూమిపై బొంగుమును వ్రతయోగింప బూతుట	97-101
కౌశల్య నమిత్ర కైకీయుల మరణము	101
భరతుడు గంధర్వుల సోదించుట	102

భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల మేతులు	
తేర్చుట రాష్ట్రములకు రాజులగుట	102-106
యముడు రాముని దర్శించుట	106-107
లక్ష్మణుడేవుని మహాపరస్థానము	108-114
కుశలవుల చట్టాభిషేకము	114-116
బంధుమిత్రులకు శ్రీరాముని విశ్లేషము	117-119
శ్రీరాముని పై కుంభమునకు పోంచుట	119-126
పై కుంభమహిమ	126
ఫలశ్రుతి	127
గద్య	128

శ్రీ రస్తు

శ్రీ ఉత్తర రామాయణము

పూర్వ కథ

(శ్రీ)రాముని జననము నుండి రావణవధ వఱకు)

బాలకాండము

స్వీకృత —

శ్రీరమణీయమై వెలువారుచున్న

భారతోర్విని యున్న పాలించినట్టి

భూవాభ్యుదయకు నుఖ్యులై యులరె

రాగ క్షేపవారు భానువంశీజులు

తమ కయోగ్యయై రాజధానిగ వారు

కొమరొప్పు నేలరి కోసలావనిది.

ఇనవంశవృక్షుల యేర్పడియందు

జరులు ముఖులరి నకలగుంచరూ.

ఇనవంశజాతులై యిల నేలినట్టి

భునులలో నశరథయనుజేయు కొకడు

మరలీ సాయము యరిగిన భుజులు
 భగవతే నాశయం కండ్రియు వోలె
 మునివశిష్ఠుడు నీతిశాధముల నుడువ
 ఎవయ్యడు కవయిత్రు లెలమి నేరించు
 కాశ్యపుడు ముక్తితైలము యసగ
 వాసిగ మువ్వలు భాగ్య లాశని
 పుత్రకామేష్ఠిని పొలుపాకఁ జేసి
 పుత్రులు పలువురిన్ పొందె నాశ్వుపతి

భాగ్యసేయించున దైత్యులు చాల
 ప్రాజులై జనులను గారించుచుండు
 వారిని వధియించ వసుధకు సమ్రాట
 శ్రీరాముడై పుట్ట నారాయణుండై
 కాశ్యపుచ్చాప భువవస్థుఁడగుచు
 వాసిగ తైలము భరతుండు బుట్ట
 కలిగి నివ్వచు మును లల ముక్తిత్రయను
 పలరితుల బహ్మణశ్రమము బడగ.
 దైవాంశ జనితు లాశవయులు జూచి
 భోజులు మప్పొంగి ముడమంది మిగులు.
 నిలనివ్వకోఁ గాటు నివ్వలన్నియెరి
 పొలుపాక నేర్పి రావుత్రు బంతులును
 వీరాశ్వులు విజ్ఞులు లభుచు

వారిని గయిగొన్న వారెల్ల పొగవ
 కనుగోయమూర్తులు రామోష్ఠ్యులు
 కనుజంట వీక్షకు భరణి నవ్వుచును
 చిన్నకవయసంత (శ్రీ)రామమూర్తి
 నన్ను కళార్యముల్ పలిపె నన్నిటిసో.
 విశ్రుల ధనుర్పాణవిద్యులఁ జూచి
 కవేలి బస్మయిగాఁ దె రాటకం జూపె
 ముఖిగాఁగిజూచు రామభవకేను పెద్ది
 వినుక బలూల విద్యుల నిచ్చె.
 సతి యపాల్య కొనంగి కావయోక్షణము
 యతితోడ వితిలకు సరిగి రాఘవ్రామ
 భువమైక పాదువిల్లు కరమున విజేరి
 బసవజన్ తెంజ్లాది జుకునియింట
 నినువయ ద్వికను మృగణ దీపింప
 పరశురాముని గర్వభంగ మొనరె

అయోధ్యాకాండము

క్యామకుంజయమను నర్జుణరాశి
 రాముడన్నను ప్రీతి ప్రణల కంఠపకు.
 నర్జునమర్థుండు నిర్మలంభుండు

దీర్ఘికి వేల్చోని ఉత్తరూశయము
 ప్రబలితదగులు ప రాముని గాంచి
 తనమది నుచ్చోనికి దశరథవృషతి
 యావరాజ్యమృత కథిమిత్తుఁ జేయ
 భాదించుచుండగా వచ్చి కైతేయ
 భద్రనివాళుఁడు మున్ను తనకిచ్చివట్టి
 తరిమిల రెండేటిక లవ పంగఁ గోర
 వదిలి రాముఁడ బడి పురాలు గోరు
 తనమయి భరణుని భరణిఁడు జేయ
 పుష్పమితనికి తనవతతి కోరకలు
 విడుగురాటుగఁ జోరి పృథ్వి మూర్ఛితై

అరణ్యకాండము

జవనుని వాగ్దాసకు ను నిల్పుకొఱవ
 వనిశేగ రాముఁడు మునివేష మూని
 వీరయి లక్ష్మణుల వారని దానక
 ప్రీతితో వదిలి విశిషభాములను.
 ములెఁడు రామునికయి కోకిలి నింగుల
 మృతఁడెందె దశరథమేదిరీకుండు.

అన్నరాజ్యమును కానాశించుటలోక
అన్నరాజుకలసి అగ్నించి తెచ్చి
భరతుడు వానిని పట్టకాగ్రమున
ధరుణిని బాలించె ధర్మరాజ్యమున
వరులందుఁ దిరుగు రామునివద్ద గేరి
మునులు వచ్చించిరి పరజాలబాధ
జనులను బాధించు దురుజాల నెల్ల
దునుమానును నటించు ముదలకుఁ తెప్ప
దండకాటనిఁ గేరి తనవారిసూచి
యందును శ్రీరాముఁ బోకఁగల్గుటని.

దర్శాశిష్యమున బాసవవరిత
శూర్యుని యొకఁడు మందరాశ్రమిని
ప్రేమించితిని నిన్ను, పెండ్లాడుదును
రామునివద్దకు రాజోవుతుండు
మునుచువులో గోయింది పోకపోతె నరకుడు,
విశ్వకాశ్యపు యాదు వేదేగ గేరి
భరతుఁడగుచును బురికొల్పి మఁచె
దురుమున రామునిఁ బరిమాపు కొలకు,
దునుమానె రాముఁ బాదనజాల నెల్ల
మునులును జనులును ముదమంది పొగడి.

అన్నరామణకవి కామయ్య నేగి
 ఎన్నయో కల్పించి యేమేయె నుడిచి
 శ్రీరాము రాష్ట్రమన నీతయందమును
 ప్రేళెచె లి.వగ వేగఁ దీర్చంగ
 వకమాటు బ్రహ్మచే బవసి గర్వమున
 భకనీపైఁ దిరుగుచు నుదలను ప్రబల
 వకంబాధల బ్బట్టి సాధించుచున్న
 ప్రకటదుర్గార్థుఁ జారావణానుగఁడు
 రాముని పంచింప రావణుఁ డంత
 రాముఁ డున్నట్టి యాశ్రమవీడుకడకు
 మాయలేడిగ నంపె మారీచు నొని
 ఆ యేగిఁ బెమ్మని యునియె యడుగ
 రాముఁ జాలేవీరై కయిమున నేగ
 రామిత్రియును జోయె రాముని పెరుక
 కడుశ్రేయఁ జేకెంచి తపసి వేషమున
 బవకబ్బి చెలుబట్టి తపలంక శేగ

నీతడు బలియని చెలుబట్టి యేగు
 కైలేయు నదియించి కైర్యాన పో
 పడుములే నిలుగగా వసుధపై మూలి
 ముడిబటాయె వా పరిగరమందె
 నీతఁ బదము శ్రీరాము పరసి

తై వేయః వాక్కుడు తపస్వియై వచ్చి
బాండ్ గొనిపోవు నంగతి మనవి
ప్రచాముల్ విడిచె వారాముని ముందె

కిష్కింధాకాండము

భూమిజన్ గానక రామలక్ష్మణులు
వేమూరు చింతించి యెవఁడు వసులు
చారయెంచు కలంధ తైత్త్యుని ఇంటి
చేరి కిష్కింధ శ్రీకృష్ణానందమున
పాదుమంత్రుఁ డనియెడు వనచరవసుడు
మరులంచు రామలక్ష్మణులకు బాచి
కవరాజ సుగ్రీవుడతఁడు గొంపోయి
నివులత బాకి స్నేహమ్ము నెఱపె
శ్రీరాము రాకకు కారణ మ్మోక్షిని
ధామనీవాతకు తప్పక యెఱి
కనుగొందు పనిచెప్పి కవితఁడు తంత
తపఃరిం గైకొని తపయప్ప బాచి
తనకు వెతల్లె నిదిచె రాముని
బలశాలి రాముడు వానినిఁ బంపి
చరిత్రాని ముదమ్ము నరికించె మిగుల.

సంందరకాండము

అనిపెను మగ్గిత్తుఁ జన్నిదిక్కులకు
 తన కిహిసను బసకబన్ వెనుక
 చాచునుండుఁ జంకలు పల్లి లంఘించి
 బసకబన్ లంగరా పసమునఁ జాచి
 తనచారి కక్షమా వదులాల నెల్ల
 చురుచూడి లంగమ తువముట్టుఁ గార్చి
 అతఁడొక రామఁ గలంగియకము
 బాసఁ గిడి రామునంగఁజె తెచ్చి
 అమె శిరఁబున నవకట యొనఁగ
 రామున కిడి యెన్నిచువదయుఁ గూర్చి

యుద్ధకాండము

ననకరాసేన తన్నుచునరించంగ
 ననకి నెతుల నొనరించి చాటి
 చురుక్కడులంగనై చందెల్లై రాముఁ
 వరువదువిక్రమం బును లేఱమున
 రావణున్ విజనాడి రాముని శర
 రావణునిదనుం బా విభీషణుడు
 కొడు గింజకొత్తను మంభకర్ణును

నమవగాఁ జనకంబు కనుగొన మమర
 నమజపై న్యమూలోప దశకంఠఁ జేగ
 పునీయ శ్రీరామమమతామ్ర పైఁ
 రామరావణ మహారణ నమద్ధతికి
 ధోమిధరమయో ధోమి యల్లాడ
 వనచరుల్ కంటి నమజపిరులను
 ధుమఁ దొడతెత్తును దునియ లక్ష్మణుఁడు
 శ్రీరాఘవుఁడు వీరవారాయణుఁడు
 ధోరకాబ్బుక మెత్తి కూర్చెను ధరణి
 శ్రూయతా రావణ కంభకర్ణులను
 భామినియలనుచ నైర్వ్వల బాధ
 లగింది శ్రీరాముఁ డావరించెట్టి
 ధునకార్యమథ తల్లి జన్మలును మునులు
 విజయభవామలన్ వచ్చి నేనోళ్ళ
 విడులింది రాతని విజయవైభవము
 దివిమోడ మ్రోగెను దేవమందుభలు
 భవిమోడ గురిసెను వ్రష్పవర్షములు

దమజాదింట వసింపె తనకన్న యెనుచు
 మునమున శంకింప ధుమఁడు రాఘవుఁడు
 తనకు పోలియ్యు ధరణిఁ బాట
 వనలమ్ములో దూకి యవనిజనేత,

ఆ విధములు లంగ కథివరిఁ జేసి
 పాపని మొదలగు వారిలోఁ గూడి
 భూరింజం గై కొని పుష్పక మెక్కి
 రాముఁడు విజయాభిరాముఁడై యేగ
 పాశీతవగురి నిర్వపాదలును
 ప్రాశస్త్యైశ్వర్య స్వాగత మొందుగ

శ్రీ ఉత్తరరామాయణము

ఉత్తరకాండము

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము

శ్రీరమ్య పవరత్న సింహాసనమున
శ్రీరాముడును సీత చేరి కూర్చుండి
మనమున మహిమగ మాతకౌశల్య
మునివసిస్థానులు లనరి దీనింప
ఇరుగవ సోదరు లెలమి నిల్వంగ
చరణముల్ హేమమంత్రుఁ డెఱచి సేవించ,
తగు కామకలు నీయ భామనీపతులు
అగణితమునమున నలని భోజనము
నేడమాటలు కాస్త్రవిధిమంత్రములను
మోక్షముతో వచ్చి మునులు పఠించ
భారీదానముల పుష్కరతక్కుతుల
భార్యచేతన లెల్ల తనిది సెంతంగ,
నలలిత మంగళస్వరము లింపార
విలసితపామ్రాజ్య విభవము లలర
విప్రుల పావననదీ వియలోచకములు
కవులెరి కొనిరాగ కవకపాత్రముల

అమరావతీ పగి రాధిక్య మెల్ల
 పమరై నయోధ్యయం దానాఁ పనుగ
 ధాయనీ కృత్వర్యదాయక మృగుచు
 శ్రీరామపట్టాభిషేకమ్ము జరిగె
 తమకొక్క పేదరి ధరణి నీవాఁడు
 కరుణియవనార్తి శ్రీరామచంద్రులకు
 రాజయ్యై రాజ్యముల్ రాల్లు పడచు
 ధూళిచు లాఁడవచ్చెటి : తెరి
 చారి కడుగొమ్మనై యలవాఁడు నర్వ
 మరల కిచ్చిపమాట నజమేర్చి నాఁడు,
 దక్షిణం దెగటార్చి భృమ్ము విలిపె
 నిది పార్థమమ లొంది కమయి తెల్లగుడు.

అగస్త్యుని మునుల రాక

రహిమిరాఁడు రామని రాజ్యప్రశస్తి
 బహుచు భిమ్ముల విని ప్రయదమ్ముచుండి
 భుజుఁ దెగ మ్మొందును కన్యాభ్యుఁ దాది
 మును లేగి శ్రీరామయమనీశుఁ బూరి
 కమలతో నేటికి రామరాజ్యమున
 కమమూర్తులకు నీర్తి కరణ పదును

"మేదివిరాగుండు మేదిత్రే విగురు
 తదంబ్రువునకున్ యలరాగు గతి |
 రాజ్యపలుకెల్ల రామరాజ్యస్థు
 పూజ్యులై పెల్లపు సొలుతు గానఁ బురు
 నేదిభక్తుల రాము విరుది గాదింది
 వీరింది రానందభావ మ్మి లెదుగ.

మా మలరాగుడు మనకుల విగుల
 అనందభరితుడై యలరాగులై
 మునులకు భక్తితో పెల్లపు పూజంది
 విధయభాషముల ప్రతితో వారి
 కుశలమ్ము గాగును : సూర్యుండఁ జేరి
 విశిష్టమ్ముగా నిట్లు విజ్ఞప్తిఁ జేసి
 "మేదివిరామల మేదిత్రే విగురు
 నేకగ్వారావులు విజ్ఞానభక్తులు
 అనుచుచక్కలు లంకలు విారు
 తమరాకచే నేను భక్తుడనైతి
 విారు మహర్షియు మేధాశిష్యులు
 విారెలుంగని విశ భామని రేపు,
 అనుచుచులునైతి యీలంక కరిగి
 విగులంబు యెలుంగని విగులం లుదిర
 మనుమాదితని గాని మన్మథాక్షులు

మృత్యువలె గల నీకు భువనంబిహిష్టాన్తము,
 అరాధితమునకు పితృపితృలగుచు
 భావన పరిపాటి నీకు తెల్లయినో
 అంతటి శక్తి యెట్లయ్యె వరలకు
 పారశక్తిగా వారిపరికిన్యా వాకు
 విని రన్యః" అని వీడు మునియగన్త్యుండు
 వినియచె కల్లు లాచక్షణాల గూర్చి

— —

రావణుని పరికిము

"సర్వదన్య నీవల్కు నశలన్యూ రామ !
 అశ్వింశీరు లాయమిదు లంచలును
 రామచంద్రవా ! విను రావణుం నవలగ
 సామాన్యకై య్యుండు భూమిని గాచు
 అనఘం బ్రాణశృంగి మునియన్యః పిగుచు
 జనియించి వరములు ఖిపముగా పంది
 జగమునందున నవపాటి నేరమును
 తెగువతోఁ దిరిగిన ధీమ నరండు
 విను మాశనిచక్రత వినుమందు ముడిచె
 మునియగన్త్యుం దీక్షు యెవనదీమంబియమృ

అం బ్రహ్మోత్పత కర్తవ్యోనమమం
కలమం పుష్కలంకం కమగౌష్ఠమలంబం
గృహితుమతుయంతు కన పుష్కలంబం
విశుకతవశ్యులి విశవో.లంబం

మునిభరణ్యులని పుష్కలంబం
ధనమం మలేయంగన విశ్వంబం
భుజనవశ్యు మలేయ తాపరింది మమ
ప్రహరవరమ్ములు బ్రహ్మలే నంబి.
మారిమి బ్రహ్మ మలేయ తాపరి
భారిమియనమ్ము పుష్కల మమ
ధనభుల తనయిద్ద తనరాయంబ
బంతుని యానరి గొని మలేయంబ
పాలిండుమంబులు నైశవోచిత
లారికనగరమ్ము లంకాపురమ్ము

అనురంబంతి నైత మ్మబహ్మవంబ
వసుధన్త గృహింబంబులమెరు శ్రీరామ!
అరిగంబంబులంబ అరిగంబులంబ
అరిగంబులంబు లాన మరులంబంబు
మమింబిమంబు మంబ మంబులంబంబు
బంబంబంబు లంబంబు బ్రహ్మలే బంబ
లేమింబంబు గొని దీయంబు గొని

శ్రీవిఘ్నహరైశ్చకాపా న్మృగైః
 ఘోరైశ్చ మాన్యైః పృథ్వీ
 కైశ్చైవ జగతుల వీక్షా ముచై.
 అం మమాలియో మాలి య తనివోదయలు
 ఇలవంతు అతనికి గాఢా న్నిగంవ
 అనియిం నని మాన్యకంఠేంగు రేరే
 అతవాన్మృత లంకాపుగమ్ము
 జరలకు కాథం నొనరించుచుండి,
 అరిల 'వ గెలువంగ నమరులు నూవ
 పోరిలో' మరలను పోలియుండు జాలు
 వీరుని జూచుగా నోరి మమాలి
 వినుకోతవనియవచ్చు విశ్రవ వరసి
 వియింపి యాతని విఖ్యాతి నెల్ల
 అమనయ పంపొయ్యెనై కనిని
 ఈమూతు నతనికి తులనగ నిచ్చె.

రావణ కుంభకర్ణుల జననము

మరలెల్ల విసులొంద మెగంద నూని
 లిగుచ్చును కక్కమల్ నిరుచయిలులు
 ప్రళయకర్తృలు ప్రళయించివారు
 కైకని గర్భావ లోకకంటకులు,

నీకృపాగరిమచే నీచేరఁ జచ్చి
పైకుండవగలిగి వచ్చిరి తిరి

జనియించె నాపెక్క పదితల్లి కనిగి
విరుగనద్యులును విధిమూలకనగ
మునిగేమములు చార్చి ముగియబోదనులు
వనముల భువనప్రేతము లొనర్చి
వరములు బ్రక్కచే బడసిరి పెక్క
భరణియొనున భారణులేవనగ

నదుఁడయ్య వని యెట్టివరకును గొనక
కుర యక్ష గంధర్వ గరుడోరగములు
మిటి దేనిచేఁగూడ భరణిలోఁ దనకు
మిరలమ్మ లేకుండ వరమును బొంది
ఇలయందుఁ దన కెవ్వ రెనును లేరనుచు
బరితొండై రావణుండు తలయచు మందఁ
ధారుణి పెరువ్విడ తలవరమ్ముగను
కోర వానక్తితో కంఠకర్ణుండు
అల విధిమూల బుద్ధి కలది విరించి
నందిక నద్యుల నందద నిచ్చి

ఇంద్రజిత్తు

నయశీల సుందరి నవయావనాంగి
 యయిన మంజోదరిన్ మయుని పుత్రికను
 పరిణయ మ్మాడెను వలచి రావణుడు.
 అరుదెంచి మయుడంత నల్లునికెలమి
 బహుమానముగ నిచ్చె యాటవోడగ
 మహనీయమగు నొక మారణశక్తి.
 అనియందు శ్రీరామ ! ఆ శక్తివలన
 మనలమ్మణుడు మూర్ఛమునెగె నానాడు
 దితిజవాభుడు తనసతియందు గనియె
 సతిసాహసుం డగు సుతు మేఘవాదు
 నిలయందు నీతఁడే యింద్రజిత్తయ్యె
 బలమున దేవేంద్రుఁ బట్టి యెడించి

రావణుడు కైలాసగిరి నెత్తటోయి
 వరాధన మందుట

తనబలమ్మును జూచి తనయుని జూచి
 దనుజసేనల జూచి దర్ప మ్మొనంగ
 రావణు డొనరించు శ్రౌర్యమున్ రామ

భావించ నేరిన పలుకుగా నెలవ
 లంకాపురి భాగ్యంబు వానిగది
 కల రేలంతయు స్వాంతమృతండు
 అన్న పురుషునై నడిచి దండెత్తి
 క్రమ్మనఁ గొనియె లంకారాజ్య మెల్ల
 తనపుష్పకర్మాను కపలంక నల్ల
 భవదుండు విజృంభి గది దీనుఁడగుచు
 శివుని కైలాసమ్ముఁ జేరి వసించె.
 అవమున గటకను చని రావణుండు
 కరముల పంపించి కైలాస మెత్త
 పానుఁడు గోపించి యాయమను నభ్యుటన
 గెల్గింప గట్టిగా నిలిపించి యదుమ
 ప్రాణభయమ్మున రావణుఁడంత
 వేవోళ్ళ దీనులై విడుదలించి మ్రొక్కి
 శివుని ద్రవ్యమృగాః జేసి ప్రార్థించి
 ప్రదియల వరములఁ బదిసి పెక్కింటి.

రావణునికి వేదవతి భావము

అభవుని మిన్నన లంది రావణుండు
 అభయఁడై విహరించి యమకలోకమున

హియగిరి కరుదొంది వీక్షించె వగుట
అయలకవస్థిని యగు వేదవతిని
మని మళేధ్వజా దామ జపగోమ ముద్దిని
వనబాహునకె తన నీడయ నీరుంగ
తలచుచు భరణిపై తీవ్రత్ర చారించె
తలపు రాహునిపై నె నిలిచి వేదవతి
అవేళనుండియు నకినిష్ఠుడొడ
గానించుచుండెను కలిసతపమ్ము.

దామ కైదోయిగ ఎరామె యోవనము
కానింది రావణుం దానియే వేరి
యెంత యృహమాచి యేమిచెప్పినను
సుంతైస వివేక నాకువతి వేదేశు
కరమునఁ గొని బలాత్కారమ్ము వేయ
యెరవున నాకని యయకడ ద్రోసి
“ప్రలోరి మవ్యుడ యోరి రావణుడవి
క్రూరత పొల్లన్యకులయెల్లఁ బెల్ల
ఈరాచోకమమ్ము లేల చేసెవపు
నిరొగ రణగంగ నేను భాటునెన్న
మరల బద్ధించు నిమరణహేయపునీ
మొలవకు దొయూట మనమున నింక
నీవు కావన వేదా మేనొల్ల” ననుచు

పావన నిజయోగ పావన కిధల
నా నేడవతి హృద్వి యాహంతి యయ్యె
ఆ నేడవతి పాశుపాపేశములకు
అదీప్త కావచాశ్మయ్యల కడలి
పై కేయవాళుడు దీనుడై నడలె.

ఆ మహాలక్ష్మీయే ఆ నేడవతియై
భూమి నీరయై తృప్తి శ్రీరామ !
ఆ శేషుడ నీవు అంక్షి నీర
పై కుంతకగర దూపాశేషపురము
మౌ తపాధలముగా నీరను నిన్ను
ప్రీతిగ గంటిను శ్రీరామ" యనుచు
ముని యగస్త్యుం డ్నిలు వినిపించె మరల
వినుచుండ రాముడు విభయభావమున.

రావణుని దుష్టచర్యలు

అతికడే మిథవ మంచి కన్నటికి
దిలిపవాళుని మతి తిరుగనే నేను
ఈన బలగర్వముల్ ఈప్రపాథవమ్ము
ఈన యున్నతిని బాహు కలఁచె నెడకల

మృణువాలోకల సూత్ర మునుల హింసించె
మహాపాతురః బట్టి ప్రసరించె మిగుల
ఉండరాదని యెను రుద్ధిపై తనకు
దండియై శిరుగాడు యెడై రావణుడు
ఇవకులయ్యున మున్ను బోయించి బట్టి
అనరణ్యః డిను నయోధ్యాధీశ్వరుడు
రణవీరుడై పోరి రావణ తోడ
మరుశకు రుదను వీర తరిర్చు

కారవీర్యుని నిరీరించి రావణుఁ దోరుట

మూలీచ్ఛరి రాజ్య మనుజేశ్వరుడు
రాజాధిరాజుడు లో వరసు వీరుడు
క్రికాలియఁ బలహూర్తిమంతుడు
కారవీర్యాఖ్యుడు కలను రారాజు.
హూర్మియై రాణులం నూడి యాశండు
వర్మరాశీరావ నయగార మొప్పు
విలసిలితం నేర్పి లింపార
లలితవిహారముల్ బలవంక నేగ

కారవీర్యుని బలహూర్తి గాలించి

కాక దీక్ష్యుని గెల్పు కాంక్ష మీఱంగ
రావణుం కేగితి రగధీరు డగుచు
పావన సర్మచా వాహిని కపట
అరుదెంచి పదియొద్ద కనురవాళుండు
బదులసాగెను పూజ కంఠుని సూర్యి

ప్రజాపతుం గైన కృతవీర్యమర్షుడు
జేడుకగా తన వేయి చేయలను
పదికడ్లుగా వాని పదిదీటి నాది
ముదమున దయలతో ముచ్చట లాడు
పంకజ గమనించి ప్రబలతోపమున
దిటలాడుపూజల నేజేయించుచు
ఇటుఁ గ్రీవ లాదన పెవడ వివసుచు
ధూయ్యఁడై యలేనిపై మాళ రావణుండు
ధారుణి నెసలేని మహ్నీగులైన
వీరాధిపీరు లాహూరు లిద్దఱుండు
పోలిరి తలవడి ధూళయొద్దమున
వారిథాటికి నర్జవమెథ కంపించు
నమరమ్ము నమముగా సాగుచున్నంత
క్రమముగా బలియొడై కాక దీక్ష్యుండు
తన వేయిచేయలకు నశకంకు నెగిసి
పెడగొని గట్టిగా దీగియించి పట్టి

కాకాగ్ధజామ్యుప కట్టి బంధించె
పారిపోనీకుండ బయటి వెచ్చటి.
మమమని యోటమి నిని ప్రియమ్యంబు
చనుదెంచి నేగిడ్చి న్నయముగా కానె
విషయమ్ముతోఁ గార్యవిద్యుని జూచి
మమమని విడిచింది నమక కంటించె

పారిపోవీరి రావణుడు

తంగపాటు నొందుచు

అరావణుని వర్ష మణిగిప యట్టి
నేలొక కడఁగూడ నినుము శ్రీరామ !
కానవు సుతముడై న పాలియున్నతి||
ఈమ నొందుచు రావణాసుయం వదిలి
||ద్వింధ శ్రీ యోగేశ్వరుఁ బట్టి
నిష్కారణమ్ముగ నిందించ పోగె
పాపరరాజుంక ప్రబలయిడై వచ్చి
రావణవాళుని తలలకు బట్టి
నందియకుండగ క్షాతలై ప
నందిమి నిరికించి చదలపై బాసి
అందినీరయిడై యవలఁ గొంపోయి
ముంచి కేల్పించుమందె మున్నీటియందు

"రక్షింపు మోవారి! రక్షింపు" మునుకు
రాక్షసముడు మ్రొక్కి ప్రార్థించుచును,
రావణుడైత్యుని కావర మృత్యు
కాదిని పడఁచుల్సి పడఁజను వారి.

"అరీల రావణు పలుచేత బలమును
వారి నొక్కమృతఁ నులుగేసితిని,
ఆ కాక దీప్తుని తోకార్చి పట్టి
ప్రాకటపర్వ జాచరకురామునకు
గర్వ ముదంచిన భువనపు నీపు
నర్వభరిత్ర నీనముఁజపు నీవె
కొఁతూతు నరణు నిభునత శ్రీరామ!"
అని యొగవృద్ధుఁ డిట్లు వినిపించె గురల

రావణుడు దేవతలపై దండెత్తుట

అరీల రావణుని పడఁచూస మంది
పరివోపుచునుండ నారదుం పరసి
"దశగంధా నీశీల! దైవభావమ్ము
విశదవిక్రముఁజపు వీరవృద్ధుఁడవు,
పనఁజునంభవుచేత నరయుల నంది

అమృతము బయ్యవచ్చె యలరెను నీవు
 పరవాసముల మీది కడుగంగ నేం
 మరలపై నీకత్తి చూపు మనంగ
 అంగలిన కానక మృంతయుఁ గూడ
 కనుకేళు నాత్మలోఁ దండులై మరల
 కమలాధివాళులై కమలచుప్పట్టి
 కనగొప్పుకనమును కలుచి లోలోన
 ఉప్పొంగి రావణుండు తానా మమర
 ఉప్పరం బగులంగ యుగ్రులై యార్చి
 నమిధిసేవలో పాయుధుల నగుదు
 నమరనన్నధ్వజై యమునిపై నేగె
 కనమీది మారక దండెత్తిపట్టి
 కనుకేళుఁ గూల్చంగ చదులెంతె యమును
 అక్షిణపాపాదుల కనునెక్కరులు
 రాక్షసశక్తరులును రణము సేయంగ
 ముగియలే కదలదు మంధిని పగి
 కలగె నంద్రములు కంటె తెగలు,
 భామని బోలు కగధని కలుచి
 వారింకె మిథ్యగా బ్రహ్మ యేతెంచి

వాగలోకముపై దండయాత్ర

వాగుల పొధింప వాగలోకమున

శ్రీగురు రావణుం జేపు దూఱంగ

అనుచును శక్తితో నరుడెంచి వట్టి

వడుజేంద్రు నెదిరించు దైత్యహృద్ధు శ్రీ

విశయై న్నాగులు వివిధహక్కులిం

నొనరించి పంపిరి నడుగ కారణి

వరుణునిపై దండయాత్ర

లగఁగ సంతతో నా దైత్యనిభుఁడు

పొంగింపె రెవర్తన వరుణయాత్రలకు

కాలశ్రేణు నివాళి కవయిల పైకి

కాలుదువ్వెను నేని కడన యొప్పవచ్చె

వరుణునినుత్తులపై వరుణ దండెత్తి

దురమున వారిని దుడుమాడివచ్చె

వివిచక్రవర్తి రావణునికి బుద్ధిచెప్పుట

చిన్నవారల పైని చెయ్యి తేసికొనుట

బిడ్డల గాఢని మనమున నెంచి

వనజాక్షు పద్మశ్రీ వక్షినే, యుగళ
 తనబల మ్మెఱిగించు దలచె రావణుడు

రానునమూర్తి చే పందితుం డగుచు
 భూమిని వివరాజీ బోయిన శ్మశ్రి
 దానపకులవలె దానవిసోది
 మాధవ బహుశక్తి మించుడో బలిని
 రక్షించి యెటులైన ప్రాభవ ములక
 క్షింతు చేగతు శ్రీహరి నడుచు,
 నమఃకోర్కాహుడై పోగి రావణుడు
 ప్రముఖు డాచరిరాజ వసియించుచున్న
 పాతాళమున శ్రీ ద్వారమ్ము కడన
 ఆరణ్య కేంద్రమై యున్న యొకది
 కనుగొని వెలుగంది కాళ్ళు నడంక
 తనువున స్వేదముల్ ధారలై క్రమ్ము,
 "నిలుచుంటి విచ్చట నీకెవ్వరగుచు
 ముగ్ధులగుట నై న భయపడి తుదకు
 యుగళవారిని బట్టి పెడలి లోనికిని
 తన మనోహారము విడలుడై పలికి
 తెలువంగ రావణుడు కించించి నన్ని
 బలి విస్మయం నయి పలికె నీరీతి.

"పిరిగొవర రాజ ! ప్రియ లంకేశ !
 మోమును పైర మామాధపుతోడ
 వింకయజ్ఞుడు నీవు వినిపించు మాట
 కుంక మేలను నీకు వచ్చాడు తోడ
 ఎవరని యెందరితో యెవరితో పొంది
 ప్రవిమల సత్కృతాపారీక్షా తరుణు
 నీకును వాకును లోకాల కెల్ల
 వీక్షక రక్షకుం యెఱుగు మీరిజము
 ఇలను పిరగ్యాడు దీరిగిగాన
 కరినాక్షతోఁ జోరి నాశన మయ్యె.
 యెవ వక్కట లేదు విష్ణుని కొలువ
 ఎదురుదు యెవడు వృద్ధి నెల్లవల
 నందియగు లేల నీస్వాంత్యుకండు
 ఎందుఁజూచిన నాతఁ తంటే కలందు
 సర్వజయించుడు సర్వార్థుఁ జయివ
 సర్వేశుఁ బాతఁడు సర్వభోషకుడు
 కావణ ! నీ పైరభాసమ్ము మూని
 కాదింపు మాతని కమలాంభోరూప
 చాకరమ్ము పద్మ నీదారిలో నున్న
 వీరభూతుషుడె యా విష్ణు" పదంగ.

కలవృపద్మ యెవడు కన్న ప కెల్ల

కలుది యుల్కున లేని దైగ్యము నూని
 "దిక్కను శౌరి నా చేతిలో వదిలి
 నుక్కజింపు నేనిక్కరే" యనుచు
 గ్రమ్మన గదలుచు రావణుడు పరిగి
 అక్కడ నెవ్వరి నరయగ లేక
 "పోరివాడు భయపడి కరువిడి పోయె
 తనిమి వచ్చిన నంతు నరిగె రావణుడు.

రావణుడు మార్కచంద్రులపై కేగుట

వినువీధి కాంతిలో వెలుగుచు నేన్న
 యినునిపైఁ బడియెను నను శేంద్రు దృష్టి.
 పంపెత్తి యంత నాదైత్యనాథుండు
 చంపఁబాడుని గెల్చి చూడెను పయికి
 పోరానరించంగ పోవుటఁ జూచి
 వారిం దె బ్రహ్మయే వచ్చి రావణుని

రావణ మంద్రాతల యుద్ధము

రావణుడు పంతుట రథనమ్ము మీఱు
 మీసంశయము రాక్ష ! ఘోరీకనిగ

మహిమగీర్తి || గొన్న మాంధాత పయి
 బహుశైవ్యములతో వచ్చి తంజెత్త
 భారణి కంపించు తీరున పాగె
 పోయి ఘోరిముగ నావీరు లిద్దఱి
 అంత వ్రుడ్తుండె యట శరుదెంచి
 కాంతింప జేసె నా సమరవీరుడు
 రససాటి యెవ్వరు భరణి శేరదుడు
 తను కేంబ్రువకు దర్ప ముడుచుడించినది

రావణుని కొండలు పరివ్రతలు కపించుట

కణవిహారము సేసి రావణుని క్షు
 లశశ్రుకమ్మన కేగె దలచి మార్గమున
 పసిడివన్నెల మేరువర్మకృష్ణుల
 అదదే సొకనాడు అలముల గూడి
 పరమపత్నివరలో పనికలు కొండ
 అరుగుదండలుల జూచి యాచారి పెండు
 పలువురు వీరుల బంధి రావణుడు
 అలిమిని వెరలట్టి వారి సంభవీధి
 కొనిపోయె లంక కాశోమలు అదలి
 విజయి కేసిరి గాని విడువ్ర ముటించు
 వారి ప్రార్థన తెల్ల వర్షము పోయె

వాళంద జేగ్రై వచ్చి నోవయిన
 "ఏమిటుంగని మిమ్ము నీరితి నేల
 బాముల పాణ్ణే రాధ పెట్టవపు
 వరభామ లవతోక పావమ్ము లవక
 జగళుచంటివి గాన దురితమ్ము లిట్లు
 రావణ ! నీనొక కమనీ హేతువుగ
 చావు వందెద పని శేకియించినారు

శివపూజ శివపూజ

రామచంద్రా ! నిను రావణు పుత్రుఁ
 నా శేషునామఁడు వంతుడనానె
 కడునిష్ఠతో శివక్రతువులు నలికి
 పడయఁగల్గెను పెమ్మ వరము లస్త్రములు.
 మాయాచి యోలేడు మమ్ముల మిథ్య
 మాయుడై పోరాడు మహిమానియుండు.
 శివపూజ నిర్మయు చేయవలండు
 శివపూజ పూర్తిగా చేసి యాతండు
 నమిధిగళక్షుంజై చమదెంచి వపుడు
 నమిరఁడుం దెవడను చాల రారెనికి.

జననోమము లొప్పి శంభు వర్చింది
 విత్తులకొరకయ్యున విలసిల్లునట్టి
 తనయవి భువనేను నశకంఠుఁ డెఱిగి
 మనమన మునయిందె మాటి మాటివి
 మనలకు గెల్పితి ఊరుఁడౌ మంత్రిను
 దొరకినయకు చాల మురిసిపోవుచును.

రావణుఁడు రంభ సవమానింది
 పరికూరియిచే శివించ విడుల

అడుగుల గెలువ నాయనరనాభుండు
 భువనన్నాకామల్ పొగించె మనల
 జేన్నెయ నోడించ జేవకాపురి!
 రావణు జేగుచు త్రోవలో నాగి
 రీలగా నొకనాఁడు శైలావతముల
 కాలయ్య నొంటిగా గజవ్రుచు నుండె
 అతిలోకసుందరి యగు రంభ యవుడె
 పరి సలకూరియె వర్జిగోచును
 కడుదువ్వఁ జాడై య్యె కంటను బడియె.
 చెనుబుద్ధి తోడ యాచెనట రావణుడు
 మురుచిత శోమల శోభనాకార

మరళిత పదప్రమ్మ మంతరగాత్రి
 రమణీయ కాంత నారంభమ గాంచి
 అమితకామాంధగ్న యామెను శేరి
 ఎండగపై కేగు నేమగు కరణి
 అరిమిమై రంభమ చట్టి భోగించె.
 వింపించుచును రంభ మేగమే యేగి
 నలకూబరునిఁ బాచి తెలిపె సర్వమృత్యు
 తేలుచుయొక్కడు తన లలితాంగి నిట్లు
 నలగించునే యని నలకూబరుండు
 రయమున ననుజెంచి రావణు నాని
 "భయమింత లేక నీ భావకర్మమన !
 నీచాత్రవశి యిట్లు రీచాతచట్టి
 నీవకృత్యమృదు నలగినా నీవు
 దమన నీకామాంధదర్పమృదు నీది
 విను మొక్కరాశ్య దూదిశ్వరుం దింత
 నీమోత నుపమత ప్రేమయ్య లేని
 భామని నవుడై న పట్టక చేసి
 నీకలల్ పదియు నా నిముసమృత్యు కంటె
 భోకలమృత్యుక కేయి మొక్కలై చనిరి
 పడుగాక యినుచును మొకావ విచ్చి
 కనెదను రంభతో నలకూబరుండు.

రావూజు జోవరించు క్రొత్తమ్ము లాచి
కావక మొకనైన కలయింప నయిదు
భావించి రావంతవరవకు లగుచు
జేవలోకములోన జేవకల్లు

జేవ భావన యుద్ధము

మేఘనాథుడు రేవేంద్రు నోడించుట

రసయ్యుడున్ తమ్ముడు గొలుబిమ్ములు
తనయెంట నిడుకొని కళకలగు జేసి
మిట్టజించెను తానె ముందుగా నిలచి
ఘోరభాగముతోడ నమరేంద్ర పురిని
నై కేంద్రునగుట తమ కడ్డు లేక
నర్థంతడమ్మలై యమరలోకమున
మూలముట్టుగ దృష్టి పోయిన నజిత
గాలింది భ్వంసమ్ము గావించినారు.
లేకమున్ నదం లేదీగ నైన
నాళముల్ని రా నందన పని
రానవరాధకు కాళంగ లేక
రానక లేదోక కర్తవ్య పెదను
మరవతి మనమున పెరింగది మిగుల
మొలకెట్టకొని వచ్చె హరివర్ణ గోసి

గమభీకబలముతో పాశురు లగును
 అమరపీఠ శెదిర్చి కమలపైవ్యయల
 బిరుదుబంటుకనుపు వీరమ్ము లంద
 భరుచర్లముల నేక లెగసి పోరాకు
 జేపకావయ్యుత్థ క్రివనంక్షోభ
 పావకళ్యాణం భగ్గం మంత్ర
 వళకంబు ధారి! కాళంగ లేక
 విశల వర్చితి లెల్ల జేవకాగము
 మేలిపీఠం పెగు మేఘవాచుండు
 మాటిమాటికి వచ్చి మాయయ్యుత్థమున
 తనకత్తి నెల్లదు వినియోగముచి
 కనుపించు మనలను కనియనంగుమను
 ఒక్కమాయగ నేక నుత్పాశాముచి
 ఉక్కుమీఠాగ వచ్చి యుగ్రరూపమున
 జేవేంద్రునై నేగి క్రివయ్యుత్థమ్ము
 గారించు దలవడె కదుపాశాగమున
 నిరావరము నక్కి అమరులు నుచ్చి
 ధీరుడై పోయెను జేవేంద్రుఁ డిచట
 ఎదురయి రాని యెదరింపగా లేక
 చతుల ముల్ముల జాగి కత్తిది వివరి
 జేవేంద్రు బంధించి రావణు కడకు
 రావణాశ్వులు జేగ రాని దీపించు

అమరేంద్రు గలిచిన యాత్మలు గాంచి
 యమితవోక్షమృత పలర రావణుడు
 దాసవేద్రు నడుచ్చు రై క్యమృతే
 దీనులై తోలుచు దేవత లెల్ల
 దయలు సంతోషకర్తురు లయిరి
 పెనుబాల్మ లిడుచును విజయగర్వమును

బ్రహ్మదేవుఁ దీండ్రుని విడిచింతుట

ఇంద్రు సంతటివాని నీతి చేటానె
 ఎండు బోధ నుటందు బాధలు దేవతలు
 వినిపించి రాచుల విధియిట్ల నే
 దయలు లొనర్చిన దాదులమ్ములను
 రావణునకు నే కయమున బ్రత్య
 రావణ గలిచినా వీత్ర దేవతల
 భవదీయ కలకౌర్య పాటవోన్నయులు
 భవనమ్ములం దెల్ల పూర్తిగా తెలిసి
 వా నేను గలిచిన నీకుమారుడు
 వీరై క కలవీరుఁ దీంద్రునై కులగ
 దింశిల్లు నీర్తితో నిలమింప నమయ
 మయమాటు విడుదించి వరముల నొసంగి

మౌనక కా య్యగ్రహని విడిచింది మంపె
మునులును చేపలో మోతమ్ము నందఱు

హరి యవతారమగు శ్రవణని గని

రావణుడు వెలుగందుట

శ్రీరామ వినుమొక చిత్రమాగాభ
ఆ రావణునిసూర్య భామణి నున్న
వని యగ్రమ్ముడు చెప్ప నామోత ముల
వినుచుండె రావణుడు విధియై యిట్లు
"విలుధు" గరించె విజయమోదమున
ప్రయత్నమై లంకకు వచ్చె రావణుడు
జలనిధి శీరావ నంచరించుచును
తీలకంచె నొకట నా దీక్షిదవాఘంబు
పరమశరణిష్ఠ పరమభవమున
పరలంచుండిన మో నిత్యమృ నొక్కనిని
అతని మొగమ్మునం దధిలలోగమ్ము
లలితాంతితో వెల్లుటరని రావణుడు
మానిగా దీక్షయ మాయలా వసుడు
రావణు లో మునిపైవ వర్ణించసాగె
ముని యగ్రమై తేరి ముష్టిగాగమున

కమలానేయ పరించు భరణి మూర్తిల్లి
 గెలిపంది యాగ్రహోద్ధిచ్ఛఃజై మరల
 విలువమృగము బూది ద్విక్రమం ఇతర
 ముద్దిరి జోసియను ముద్దిరెక గమయ
 ముద్దియన్న తెరపును చమరెంచి వడిగ
 కడువిస్మయం నయి కాంతె నచ్చొట
 ఎడవలో నొకకొంత మునుగు జనింప
 కతనంబుగా మన్న కప్రాస్త్రభయల
 నరలతేజయుతో పలకవారయను
 లలితయాత్రుల దివ్యలావణ్యవరుల
 విలసిత మునులను విదిధజేదతల
 కమలగంగయుల మునుజనంతయు
 మనమున నాదృశ్యమునకు కీర్తిలి
 వారికావల నొక్క వాత్సల్య విధిని
 భారీపౌళ్యముల పాలుపొందు వారి
 లాల యొక్కతె కపపాదమ్ము లొత్త
 ములికాకల్పావ లిలగా మన్న
 మునుచిర మంచర శోభనాకారు
 పురుషు నొక్కనిఁ జూచె మరల రావణుఁడు.
 కపకృష్టి కర్మ మాత్రమ్మిచ్చె నుంచి
 కనుశ్రీక్షుఁడును కామకన్యఁడై దిగుల

నాశీల భయమని యాకాంతమై తు
 దీక్షమై వదిలతి వెడలుదుండంగ
 ఆదివ్యపూరుషుం పనులేనీఁ జూచి
 మేడిని యెల్లనా భరిల్ల నొక్క
 అట్టచోన మొనర్చి నాధ్వనికడలి
 యట్ట యారావణుం వదలిపైఁ నూలె

గెలిచొంది నిలచి యాదివ్యపూరుషుని
 కలను ననుక్కుచున్ నలిచి రావణుడు
 "నురుచిరాకార! యో త్తరుక్షకరీణ్ణి!
 యెఱుంగలేకుంటి నీతివరహో యితట
 దశకంఠుడను నేను దురుజాధిపతిని
 విశిల్ల గలిచిన ధీమత నేను
 అపనిపైఁ బడితి నీయట్టచోనయన
 ఇవరహో వయయించి యెఱిగింపు" మనఁగ
 "ఓ రావణా! నేను నారాయణుండ
 నాయావ మెఱుగంగనేర ది"వసుద
 శరణిటి దిక్ష్వాంతు బాహ్యబృహాన
 విరతశేఖయుగో వెలుగుడు నాకు
 వంతుర్ని తుండయ్యె వాదశ్రీవుఁ
 వంతుడు శూన్యమై యాశ్చర్య పడఁగ.

కటంధిగా నున్న కమలస్వేతంది
 యభ్రుక్షు గర్విం చె నమరనాభుజను,
 ఆ విష్ణుయార్తి యు నాశపిలుండు,
 ఆ విశ్వరూపము నీత శ్రీరామ!
 నీసేవ మొనరింతు నీవిక్రమమును
 దైత్యులతి కట్లు భరణిఁ జూపితిని.
 వినుచున్నట్లు కనుచాతి వినుచునుటంచు
 వినిత రామున కిట్లు మునియగస్త్యుండు

రావణుఁడు నవర్క్కుమారుని జూచుట

అదివ్యపూరుషు నాకనితే
 మాతృశ్శ మంతయు నాశ్వలోఁ దలచి
 చరితఁడై కవశట్టి కత్తి లేచుచు
 తఁచి చిత్తమున దైర్యము నుపరి
 జూకత్తి కిధని నున్న లేచుచు
 మొగంబె చావనిభుడు శ్రీరామ !
 "మును పిఁచగ్యామిది ననుజాధిపతులు
 చనిపోయి రాజుని కిత్తి లోని
 మెచ్చిన విష్ణువే మెచ్చంగవలయు
 చచ్చిన వలెదే రావంగవలయు

వైరముచే వైస వైశము హరిని
 చేరవనమును చిత్తమందించి
 తపతలంపుల సంక దనుజేంద్రుఁ జేసి
 మనవిసేసె ననన్యుమూరుని వద్ద
 దనుజేశు రాశకు ముని సంకసించి
 వినిపించె నిట్లుని విష్ణుని నహితు
 "హరిని సామూహ్యుగా వాత్సలోఁ దలచి
 తిరుగుచుంటిని నీవు వైతేయరాజ !
 హరి యథలేఖఁడు హరిశృపామయఁడు
 హరి యసంక్షుడు నిర్విఘ్నఁ జ్ఞానరక్షకుడు
 నీకోర్క రావణ నొకటిని సంక
 వైకుంఠముననుండి వచ్చి మోఘతఁడు
 చేయవు లభ్యంబు వృద్ధి జనించు
 నేలపై భర్మయు నిలవుట కొఱవ
 ఇనతులమందున కృతయుగాంతమున
 మనుజుఁడై శ్రీరాము ననకు నామమిను.
 రాముడు హుతులొ రాక్షసతమిల
 తామన ముదగించి భర్మయు నిలవు
 రామునిభార్యను రావణా! నీవు
 భూమిజన్ డ్రుద్విరి రామునికోప
 వైరము పొసించి భూరయుద్ధమున

శ్రీరామచంద్రుని చేతిలోఁ జచ్చి
 వడిగ చేరఁబడిన పైకంఠపురము
 దెబలుము నీకంఠ విడిచి యనంగ
 ఇవవంశమున రాము పెద్దడు జన్మించి
 తనకు దక్కవ మిచ్చి ధన్యుని తేసి
 ఈను రక్షించెనో యని వేరియింది
 కొ/ పోయె నీర వాడవ జయ రామ!

నీవె శ్రీహరివంశు నీచే లోనె
 రావునందట కయి రావలు పట్టుల
 జగజ్జన్ ముచ్చిరి తెఱఱికార్యము
 మనమున నజ్జియే యివరించె గాని,
 పుతమిపై జనులెల్ల నుడికడు సంత
 కడుమాన్యుఁ దెచ్చుడు గాడు రావలుడు

రామచంద్రా ! యిది రావలుచరిత
 భావం నీపలుంగుని చేమియు లేదు.
 నవకేసరందేల ఇవమ్మ వలన
 మరులరూపముల నీద్రాక్షపాళికలు
 రావణకుంభకర్ణాదులు లవంగ
 భావలయమ్మున పుట్టిరి వైద్యుడు
 నమరాచ నీచేతఁ జచ్చి పైకుంఠ

నిన్నె నైవమ్ముగా నెమ్మది నిలిచి
 మన్నించి సేరించు మహితవర్తనాదు
 రాక్షసు లందఱికి శక్తిండు బాలు
 అక్షయ్య కున్వృద్ధి దీయ నిలంజనాదును
 కపికుసుమ నీయఁ గలిపి నేనామ్ము
 విభులార్చి లంఘించె నీయఁజై యెఱఁగి
 కనుగొన బాసకన్ కాల్చుచు లంక
 కొనివచ్చె నుండెని మనలక్ష్మణునకు
 వినుకొనె శత్రుమే హనుమంతుని ననుచు
 వినిపించె మునియిట్లు హనుమని వరిత,
 హనుమంతుఁ బానుచు నాచర మ్మొప్పు
 వినుచుండె రాముఁడు మునియెప్పు శత్రును.

హరిజన్మచుండు నీ సంరక్షణార్థి
 ఇల నేకహాయఁడై వెలసిన హనుఁడె
 శేరిరి కిం సంజనానతి యందు
 బాసిగఁ బుట్టిన కాశతోత్రముఁడు
 ఆ యంజనయఁ ఛక్తి నిలియఁ గొల్ప
 బాయునంశదు బొంది వసుధాశలావ
 లంజనేయఁడు బుద్ధు హనుశేఖరులర
 లంజనాదేవికి నతిశయబలుఁడు,
 పృథ్వికతోత్రనే భూరి సాహాయుడు

పట్టుచీపుని ముహూర్తంబుకాని యింతేము.
 పాదుమంతు బాకలీ గొన వంతుఁ దలఁచి
 బసనియు పూర్వము వనమున కిరుగ
 అభయమునై యెఱిఁగెను కథమున కిరుఁడు
 ప్రథమించు భామని పండ్లగాఁ దలఁచి
 బగదువుక రిగా పామిని నెఱిఁగి
 మిగులచుట్టగ నయ్యె మింపు మామృండు.
 కాదు గ్రహించెడి భామనిపైః
 కావదుఁ జేరుట భరియింప లేక
 రవిని బట్టగ చేగ కాశాశ్రు కాగ
 రవిమింపునును నీడిరాశాశ్రుపైః
 నల్లనిపూజని యుల్లముల్లోన
 తీలూనమొచ్చంగ నులిపెను మామమ
 ఇరుఁడును భయమంది ఇంపుదునిఁ జూచి
 నినికింప మామమని ద్వికతు క్రతుము
 మామమూతు పాపాన మునీంచుకొనుట
 చదువెంచె నింపుఁడు కవికరి నక్కి-
 నిరావకము మీది కాగమామ్యురంగ
 పోరిత మాత నీ విరమామిరియ
 తొవు దీకింపగా చేసేంపుఁడు పుత్రుడు
 పంపెను మామమనిపై వ్రజామధమును
 చిక్కిరి నెగడుచే శిశ్రవబహుని

గ్రహ్మప మూర్ఖులై నక్కడే హనుమ
 తనయు నార్చి నిజాంచి కిమక వహించి
 తన ప్రపాకమునెల్ల ప్తంభింపఁ జేసి
 అనిలఁడు గొంపోయి జోతుమంటె నత్తి
 తన నిజానము నంతు తగుతఁడు జేసి
 ప్రాణమృ నిలిపెడు వాయువు లేక
 ప్రాణభయమృత ప్రాణు లల్లాడె
 జగతి కి యానన తగదని తలఁచి
 తగిలుచునునుతోత నప్పించ నెంచి
 పవనుని కడఁగి బ్రహ్మదిమతలు
 నదినయ చిత్తులై నంస్తురి చేయ
 జగమున విజగా పాగెడు గారి
 పగమాని మువతుంక ప్రాణిసంతతులు

హనుమఁడు పసికాలుఁ తయ్యుడు నూత
 నినువీధి వెగతిన భువనమ చొగడి
 ఇయఁడును బ్రహ్మయు నీకుఁడు యమఁడు
 ననిమిషేంద్రుడౌచాడి యమరులు వర్షి
 పరము లొనంగిరి పాపని కవుడు
 నిరుపమబలుఁడును చిరజీవి గాగ
 తన ప్రాణవమునకు తనబలమృతము
 మనమున నతిశయ మినుపడి లేక

ఇనుపద్ద కలిగితి నేని వదిలి
 పాచుచుయు వేదమ్ము లభింపఁజేయుట
 నితిపాచుచును నితిమన్నియించు
 ప్రితితో వైరాగ్యవేత్తయన పగుచు
 దేవదేవుడ వని భావించి నిన్ని
 నేదించుచున్నాడు శ్రీరామ యివును

నాచుచుచ్చరిత నిది యనఁడు శ్రీరామ
 జతులైలును భక్తవంశశ్చరమ్ము.

వారి ముగ్ధివుల చరిత్రము

వారిముగ్ధివుల ప్రఖ్యాత కథయు
 వారించె రాముఁ డిట్లొప్పు మునున.

“కనకాద్రిపై బ్రహ్మ గాఢసమాధిఁ
 గొనియున్న నమయోధ కతుగవలోచ
 నానందబాష్పమ్ము లలరె, నందుండి
 బాసరాశ్శ్మితితోడ ప్రథమించె నొక్క
 నందనకుం బాబ్రహ్మ నయనమ్ములకును
 దిందునేయును యుక్తదిరళాం ననంగ,

విరతయ్యు ర్వరతంబు నీయమించి పలుల
 కిరుగుచుండెను యుక్తవిరళః వాసిరిన్
 గిరివరి నొకనాఁడు కిరుగుచు పరఁడు
 కరసి నొక్కటి గని ప్నాపయ్యులాత
 జుఱునిమునమ్ములో మాటి రూపొందె
 కరుణ నూపని యైవ కర్మిగా పచట.
 ఎలఁబ్రాయపుం తెల్పు లింపులు నింప
 విలపితగతి నాకు విహరించుచుండ
 ఆమాల్గమున నేగు పమరేంద్రపరాక్రమ
 లాకు మైపోయగ మాకు యాశ్చర్య
 గమనించి పలచి రాక్షసులలో వారి
 తమకమ్ము తీరి యాతన్ని దేహమున
 చాలమ్ముగలచోట వానపుకన్తి
 రాలిత యంతనే వారి జన్మించె
 ఇమనితేజము నిల్చి యింతి కంఠమున
 జనియించె ముగ్ధు పదునొక సుతఁడు
 చానచాక్కుల బలప్రాభవమ్ములను
 వాసిగావందిరి వాఁ లిర్వదము
 చానపుఁ డిచ్చెను వారి కర్మంత
 భాసురమహిమచూ న్నన్దగోరమ్ము.
 మురువిరతేజమ్ము ముగ్ధువాగును
 పరముగా నొనగి తా వరిగ నూర్చుంచు.

తమశ్రద్ధల వరమృత అమరంగ నంది
 అమితబలాస్థిత యలగిరి వారు
 వసవనంధపు వాల్మీకి గొని యాలకాంగి
 తన సుతు లివ్వనివ్ తనవంటఁ బెట్టి
 చేరెను వావరసీమగా భరణి
 కీరితిఁ గొప్పట్టి క్షిప్రింధకవతు
 విమలాంగి తారను పెండ్లాడె వారి,
 మదను పెండ్లాడెను కమలాపు సుత్రుడు
 అనుజుడు సుక్రిపుఁ జదివెరివరఁడు
 విగయఁబై కొలుచుచు తనవద్ద మంత
 వావరరాజులు వారి శిష్యులు
 మానిత బలవత్త్వ మహిమిమ్ము తెనుగ
 తనపైకి వచ్చిన దశకంఠుఁ బట్టి
 వసనిధికి ముంచిన బలకారి వారి.

తరువాత రాను ! ఆ యుదుపురి మధ్య
 జరిగిన కథ నర్వమిమ్మునుచు విపు
 తమ్ముని భార్యను తాను చేరిట్టి
 తమ్ముని బయటకు తరిమిక వారి
 మహితమ్ము నెల్ల నీ దెలిసియే రాను !
 పరిమార్చి వావొక్క బాడితాగమున
 కరుణతో సుక్రిపుఁ గాపాడి నాపు

నిరుపయాసము రామ! నీ రాహులము
నిరుపయాసము రామ! నీగృహగరిమ
అని యుగమృదు రాముఁఁడెఱిగి తోవ
వినుతిఁ జేసి ముగించె తనభావనామృదు

అగస్త్యాది మునులకు రాముని వీరుకోలా

ముని యుగమృదును తక్కుమునులతో లేది
వికలుకై శ్రీరామవిభవకుఁ యెక్కి-
"శ్రీరామ! భూమిపై శ్రీశాల వీధు
భావనీమత నీత శ్రీరమాశేది
నలలిత భక్తమునఁ జగతి గంతటికి
తెలువంగ వచ్చిన జేవకల్ మీరు,
అవర్కయాశ్రయ లభిపై మీరు
అవర్కశీలిత మృదనిపై మీరి.
భజనీ తెల్లరకు మీచరిసాలనమృదు
లితరాసంతక సంక్షేమ జాయకము.
ఈమహా విద్యుల నీక్షించి యాచల
మేము భక్తుల మైతి మీమామృదులైతి !
శ్రీరామ మా శీత సేల విద్యువంగ
శ్రీరామమృదు లేది వారికి యెక్కి-

అనురాగ మొప్పు నామునులెల్లరకు
వియతనక్కరముల్ వేళ్ళ నొప్పు
ప్రియభాషామృదుల వీయకో లానగ
వయవపై యేగిరా పరమసంయమములు

ఓంఘమిత్రులకు శ్రీరాముడు
తన కృతజ్ఞతను తెలుపుట

మరుదిర సామ్రాజ్య కోళవర్చ
మొనవాడు రాముడు మహానీయవీరి
ఓలోలగమ్ముడు వీరి కొల్వించె
భావనీపరు లెల్ల తునుకీతి గొలువ
మునులు పురోహితుల్ వనవరవరులు
తనమింద్రిదత్తముల్ దండవాయకులు
దొరముఖులు నిర్వలంభవజరులు
బారివారలచోట్ల వచ్చి కూర్చొని.
రాముడు రాజాధిరాజుగా వచ్చి
భూమిని బాలించు పుణ్యభాగ్యయును
కావగల్గితి నందు మీను లాప్పొంగి
అనందపురితు లైరి బారెల్ల

మునులకు మునుమందు మ్రొక్కి-పూజించి

వివక్షయై యేకైంద్రి పెద్దలమొల
 తనదన కూర్చితో కట్టివవారి
 గమనోని రాముడు కరములు మోడ్చి
 "మీ యనుగ్రహమున మీ యాజరమున
 నాయత్ను మెల్లకు శ్రేయమొందినె
 ప్రజలకు బాలించు రాధ్యత నాదు
 భవముల నున్న దీవుణ్యకార్యము
 నొనరింతు నాశ్రీ కమలగా" ననుడు
 తనకృతజ్ఞత తెల్పి వివక్షవాక్యముల
 బదులంద తాతని సొమ్మితన బాగవ

శ్రీరాముడు వంశకు తెలియమై నచట
 చేరిన బావల క్షేమ మొంది
 జనకభూపతిని తనబంధుతకః
 దిరుకనక్కారముల ప్రతి నొనర్చి
 అంగదున్ మృగీపు పలుబావయల
 చెంగటనుచు విల్చి స్నేహన పరిః
 బాంబవంతుల బాది నవలవృద్ధులను
 నంబరమ్మన తన దరనకు తెల్చి
 అల విధిమను చిల్చి యాదనమృగంక
 నలరిత నక్కావ నంతోష ములర
 తగుట బారొగునిన భువనజోయమును

మనమున వెన్నయ నుటకలే ననుచు
భూరినక్కారముల పోలునారఁ జేసి
చేరుచేరునఁ దిర్చి ఏడ్వొ లానంగ.

మానదమ్ముగా రామ మహిమమ్ముఁ దలఁచి
యొకదలకొప్పుమ్ము లలర నేర్రముల
శ్రీరామునకు యొక్క సెలవు గొనెనుచు
బాకంద జేసిరి బారియిండ్లను
చానుమంతుఁ డిల నను గొనరించినట్టి
కానుపను సాహాయ్య మాత్రులఁ దలఁచి
మహిమముకొందిత మనరొక యెకటి
బహుమానముగ నీత పాపని కెల్పు
చానుమంతుఁ కామాల నమరే భరించి
దిరుత లేవనీయై నిలసిల్లె మిగుల
అధికమ్ము శ్రీరాము సంప్రములనేత
నొనరించు చపటనే చానుమంతులైన

రామరాజ్యము

తనదళాదరులను చానుమంతులైకొని
తనవజ్జనే నిర్మి తగునేవ రియ,
భూమివాసుల మీరె త్రుగ్గాళయముగ

రాముడు పోయె రాజ్యపాలనము
 భవదూర వివరములై తనకాశ్చర్యగాగ
 తనపుష్పకవిమాన మునినె రామునకు
 రాముడు రాజయి రాజ్య మేలంగ
 భూమిసమస్తము పాలెచలార
 నశలనంపవలతో కాంధిపాశ్వాముల
 నశలవిధముల జనులు వర్ణిల్లి
 నముచిత నిర్దర్శనంపర్చిలాగ
 రమణీయమై యెవ్వ రామరాజ్యమున
 తోర రాక్షస తోగ బాహు ధోమ
 భారముల్ నశియించి భామినీ యలర
 నరదిని శ్రద్ధతో నహజధర్మముల
 జనువుచుండిరి జనుల్ సర్వవర్ణముల
 గో జేత బ్రాహ్మణ గురుపూజ లలర
 మోదము నింజారె మునియాశ్రమముల

మానవభూమియై మహి శబదెంచి
 మానవధర్మము మహిఁ జూచించి
 దక్షుల శక్తియై దుర్మార్గ మూచి
 శిష్టుల రక్షించి శ్రేయము నెఱచి
 న్యాయము నీతియు నయవర్తనము
 పాలిని నిర్దర్శన పాలకు దగుచు

పైకుంజుడే వచ్చి వసుధా బారిన
 లోకమృతం దిగ్ లోను తెల్లంబు !
 రాజర సుఖకాంతిరాజ్యమై వెలసి
 రాజలోకమునకు ప్రజలెల్లరకు
 అదర్శమై ధర్మ కావంద మగుచు
 మేదిని కెల్లదు మేలొన నూర్చు
 రామరాజ్యమృది భూమి కంఠమ్ము
 రామరాజ్యమృది ప్రజల భాగ్యమ్ము
 త్మృచ్చకమున కెల్లనంబు లొనగి
 అచంద్రతారార్క మాదర్శ మగుచు
 భూమివెల్లరు నూప పొగవంగఁ దగి
 క్షేమరాజ్యమృది రామరాజ్యమ్ము
 వసుగోక్త-వేదేంద్ర వసుధ నీల
 నదయులై శ్రీరామజయభ్యుదయ

వీతరాముని వనవిభూరము

కాలాని నుంబక క్షణయాత్ర మన
 కాలవక్ర మృగ కదలు చుండంగ-
 క్రాంతిగురాటతో కోయిలకోడ,
 మింజుల పరమాన మార్గమ్ములందు

శ్రోతృశ్చ పుణ్యోఽపి సత్కామ్యోఽపి,
 మత్తీ లీ తిరగదు మధుమమ్ముతోఽపి
 వచ్చె వగంతమ్ము నమధ కంఠటికి
 తెచ్చును చల్లని నీరుని పెలుగు
 ప్రతివర్షకము వచ్చు పానంత్రేళ
 లతిమోహనముగ పనుపించె నపుడు.
 ఆనందభరితమా నమరస్తు లులె
 జాపకీరాముల మోహనమ్ములను.
 అల్లవ వారివ్వు రదిగి రావేళ
 మట్లాన పెంజరంగ మన్యావచని
 మాదిగుమ్మల కల్లు తీరగా జూచి
 తీవ తీరకు బూయి పూపులు గాంచి
 పూపులు విరళమ్ము తావుల వాని
 మలయ నిలమ్ముల ముగిసి మలంగి
 పుగుగ బుట్టని తీరవలకు లాలించి
 పెలువగుప్తు బూబాద గలుపవంజికుల
 కంఠోగ నేసి యంచుచు వాని
 మనముల సస్యోవ్య మధురామరాగ
 మియమడింపగ రహ్యవనవిజృంభములు
 విరుగుచు వందొక్క పరిష్కర శేరి
 నరసంబుగ్రీవ విరపుగా నాచి

నిలగా ప్రణమై, 'లురై యిచ్చటి
శరీరమును మృత్యున శరీర వాడు.

మొలమెల్లగా దిగి మింటపైకంటి
కలువచెన్నల పెండినెలుగు జాల్వారి
ఆ యాచునుల కాట రావువుదోట
లా మోమినీవేళ లంకమ్మ లయ్యె
నీతయు రాముడు శృంగారవిభవ
చేతనాచూపుతై చిత్త మృగంబు
వలపులు నిడివ కలుపు లించు
నిలసిరాకాదులై విహరించి కళలు
తన గృహస్థాశ్రమ వినుతభర్మమ్మ
తన రాజనీతియు తప్పకుండంగ
మహతి నీతను గూచి కడుగుతనమున
గతమైదు రాముడు కాల మీరీతి

నీత మునితపోవనములఁ జూడగోరుట

అపంకముగఁ బ్రాణ సంకతో ప్పుని
జానకి గర్భిణి యొనట్టి బాక
భంగిల్లు గనుగొని తమయాభిసముల
మూరినీపోయిరి చాల మువ్వరత్తలును

రమణీశ్వరుని జూచి రాముఁడు ముప్పొంగె
అనినసమిష్టమును సందిరి ప్రజలు.

అలరానె నవనిజ కంఠకంఠకను
పొలుపును పెక్కినాఁడే కెలకెల్ల నగుచు
నవల ముండునులయ్యె బడలిక పెచ్చె
నడుము భారముయ్యె నవలె ధైర్యము.
వడలక రామునివద్దనే యుండు
మది నిచ్చును నామాని నీర
రీరని మునుకుతో పాలె పాఠము
కోరిక లేదనా కోరుచును
మనుక కానొకవాఁడు పెదలిసవదులు
మునితపోబాలికల్ మునిపత్నీ కెల్ల
కరుణతో కదలిపట్లమించి మరల
కనుగొన నెంచి యా మునివసుల్ నీర
నేగెమ్మి కవచాంధ విభునకు పెచ్చె
దొగాక యిది రాముఁడు కల్లన నమ్మె.

ఒకదిరాగము కవ యల్లమునందు
ప్రేటమైన విధము పెక్కిరానిక
నీరను ప్రేమతోఁ కేరి రాధువుఁడు
ప్రేమతో మాటాడి ప్రేమతోఁ జూచు

శ్రీరాము నాత్మలో వెలలేనుచున్న
 బైరాగ్య మంత్రైక భావశీల
 యెఱుంగంగలేక తా నప్పటియల్ల
 తిరుగుచునుండి నే యరియిరి లేక

శ్రీరాముఁడు నీరమ త్యజించుట

కడుగందగన్బయి కాల విలేతి
 పుడమిపై వారికి గడచుచు నుండె

లోతులు కాకు లేకేనువ లేక
 కాకొండ్రు నోటికి వచ్చిన యట్లు
 పువ్వువలెను దొకవత్సర మున్న
 కరుణ నీరముఁడెచ్చి మరల శ్రీరాముఁ
 డెలుచున్నాఁడెందు నెచటనో యెవఁడో
 యోలోచనము లేక అనినట్టి మాట
 వినివచ్చె రాముని పిలువయందు
 సునిశితకూలముల్ జొనిగిన యట్లు
 జనకజ మాతిన బృలదగ్గిఁగిలు
 కడకన్నులందుండి తరలనే లేదు
 నీర పాల్గొనెత్తికీలమ్ము నల్ల
 పీఠిహస్త్రమై యెలుంగు దిశ్యమెలుంగు

కాని లోకలు చూచి విరాక్యము
 మించి వినుచు తా నున్నట్లు నందు
 పైరించు బాలగు మౌనము తా మెందు,
 తాని యట్లున్నచో భర్త మేలగును,
 తాని యట్లున్నచో భర్త యేమియు !
 ఎడదయందలి ప్రేమకల్లు నందు
 కపయక కప రాజభర్తృత్వము నెందు
 జనులను నవరింప పైరింపలేక
 కపిలేన నుక యు గలఁచె రాభుక్రుడు

మోమున నొకదింక గ్రామిణీహగ
 సౌమిత్రి గోరింది జరిగెనెల్ల
 అడవిలో వాల్మీకి యాశ్రమస్థలిని
 కడువడి నీడను విడచిన న్మునుచు
 కాదమ్మువకు తావు వదల కావంత
 ఏమిది ఏమిది యెంత ఘోరమ్ము
 ధోమియే వ్యతియింప రాముడు కలఁచె
 రాముడే పరిగెనా యామాట లెల్ల
 సౌమిత్రి కడుయింపె నందియ మ్మేజా,
 రామునియొద్దలో కనులు నీవ్రకోర
 సౌమిత్రి) నిలవున చలియించిపోయె
 విడుగులు కలమోర వడుచున్నరీతి

సకలలో లక్ష్మణులు దేవదేవు గాని
 రామునిచూడకు రానుట దగ్గు
 రామాజ్ఞ వివాహరాహ భార్యని.
 బోలురాదే లక్ష్మణుల వలదమ్ము తెచ్చి
 వరుగగా నదివ్రల శవగిరిం గొనుచు
 తనతోర్క రానుచు విగ్రహిచ్చి వదులు
 జనకజ యుద్ధాంగి సంతోష మునున
 వనిశేగ రాటనే బయలుదేరివది
 తెనుకు దివయలో చేనుదెంచు వదులు.
 అయ్యె చేయగారకందిచ్చి నంప
 రానుచు బయటకు రాదేం యదుచు
 తోడనే యుకరాధ తోచి జానకి
 చూడినట్లయ్యునుదే గోగమ్మునచ్చి
 విడిచోష జాయములు వరుసత్త రథము
 కడుచూర మంగళో గనచిపోయినది
 వీచక్కి జంకజ సంగవివచ్చి
 తోచును వివరీత దుర్నిమిత్తములె
 రాటును గుచ్చుండి చేనుదెంచు గాని
 మాటాడు బేయియె వుటాది లక్ష్మణుడు
 ఎదుల వీతోర్క యెక ముక్కువించె
 ఎందుల వీధి వీదెంచె రాను
 తల్లితోడ యి కపవతో నిగిడి

కొట్టుకోసాగెను గుండె బాపిరి
 అవలిచాచలు బట్టి పెరిరి మాతభయము
 కడుజేగ చేరెను గాంగనీరమ్ము
 దిగ లక్ష్మణుడును దిగను మాతలియు
 దిగి హేతో తెలియని దిగలుతో నీత
 "ఏమియ్యి లక్ష్మణ! యేమైన దోయి
 ఏమి దీను, తవయి యిట్లంతో పనియె
 విలోపిస్తది మిన్ను శిరమున పండు
 నలుంగడు సాచ మాంబులె నీతిమ్ము
 చెప్పుకపోలేక చెప్పుగా లేక
 తప్పించుకోలేక తలమీది బరువు
 వడవడిత్రగలేక బార్చి లక్ష్మణుడు
 పదికలాశ్వుల ప్రయత్ని పదియించె నిట్లు

"ఏయిమ్ము బాపిరి ! ఏ మహాపాద్య !
 వాయించు వయలూరి వన్ను శ్రమించు,
 శ్రీరామునాజును మిఱుగ లేక
 భారమంచును వాడు స్వాంతమం తెలిసి
 కొనివచ్చితిని నిన్ను వడవిధి కలుల
 వినిపించగా నొక్క చెడిదావు బార్త.
 పరవానమంచున్న పదితి బాపిరి
 మరల రాముండేతె భరణి నటన్న

యదు రామాయణాన్ని పఠ్యమాశ్మములు
 భరియింపఁగా లేక పరితాపమంది
 రాముఁడు నేగఁడు కమలేశో! నిన్ను
 నీయవలెవిలోక నేకాక్షి గాగ
 వివచిత మృత్యుగ నిన్నవది కీర్తి
 తనయక తెచ్చిన కడుపాపి నేను,
 భూతప మృత సాశేత మేక
 ఏకాక్షియై యిచ్చు పెటుఁడగువచ్చు !
 ఎవరు నభిమతి తెవరు గాంధ్రపులు !
 ఎవరు విక్కినది నీమృత్యువేగవనా
 పరమత పతలేక పదలెనే కాని
 యెఱుంగఁజే శ్రీరాముఁడెవరోక నిన్ను,
 దామదాశయమే తల్లి! నీయిల్లు
 కూరిది చుట్టలు కూరబంతువులె
 అదియేయి లక్ష్యముం దివెనుకాశ్మములు
 వివలేక జనకచ విద్యుతిం గొనయె
 ప్రేరివదా వేయిమిదుగులు తలయి
 ప్రేరివదా క్రింది పృథ్వీతలయ్యు!
 తలగొట్టిపట్టు రానిది కూలి
 నెలలు గొనవీక తల్లి నిడుచులాలు
 "నాతల్లి కూడేది పనుగావు మనుషు

భూతలమ్ముకఁ బడి నీత మార్చితై
 నెరివొంటి లక్ష్మణుం దిలిచి దీపముగ
 పెంలమ్ము నిట్లుని పలికె జానకియు
 కన లందు పక్షుఁడై గాల్వలై పాఠ
 కనుపెం వణిగెను దురదన రాజు. 1

"వివరయ్య లక్ష్మణ! వివరయ్య కండ్రి
 కవివడి వాణీని వసుధకు మిగిలె,
 నారాముడే యిట్లు వన్నుఁ ద్యజించ
 ధాతని పన్నింకఁ దుఁచువారెవరు ?
 వివరీక రాముని పెన్నంటి యేగి
 అతఁడై విరిగితి పన్నిదూకితిని
 చాలపు గ నోయి జగతి నీపొమ్మ
 అలింపు రెవరింక పాలింపు రెవరు.
 నాకధి యిటులుండ నీవేల కడయ
 వేనేగ లక్ష్మణ! పెరుగకు జామ్మ
 అపరిశో నీతను విడిచి వాపమము
 ముఁపుకెల్లరకు రాకవహి మూట—
 లక్ష్మణ! రామునే ప్రార్థింతు వసుధు
 అత్తల ముగ్గుర వడిగితి నమము
 మునిపపిష్ఠుఁడను మ్రొక్కితి నమము
 మురంధ్రులనెల్ల మునువలె నమము

కలవ్రేలు రామునే నిలిపి పనులు
 ఇలగల దయతోడ నేలుకొ మృదువు
 రారాజు బహువి గారాముతవయ
 కూరిమికోవలు కోసలేవుచుకె
 భూవుత్రి శ్రీరామభూపాలు పన్న
 ఏరావ పెరిగెగది యిది యానీక
 దీనురాత్రె యిట్లు దిక్కులేకుంక
 కానలయెందున కలసిక దురుము
 పలుకుచు తనలోని కలవ్రేలు నిలు
 నిలసింది నిలసింది నిలచించ లేక
 దరిలేని శోకావ ధరణిని చూచి
 మునుమాట లేకుంక మరల వరాన్ని
 భూపలయెట్లుల పూజలను దగిన
 కై వనవయాచిని ధరణిమార్చిలె,
 పీఠిమీద నింక నీ నీకాలకాంగి
 బ్రతికియుండిన మాట ప్రాణాలతోడ.
 పాద మాళమవుతో మోకందు పెట్టు
 పైపుచుండెనొ యీదు సుకావళాధ,
 కలచిపోయెది వాతల్లి దుష్టినిని
 నిలవ్రేల కనగుండె నిరయి పోయి
 ఏమి మాటాడుతో ఏమి చేయుటయె
 పొన్నితి యెందుకెన చలితదిత మాన

కన్నీళ్ళు ప్రవహింపఁ జూపువడఁగ
 క్రన్నన జానకి కాళ్ళకుఁ బ్రయోగి,
 "కానలే నానల్లి జానకి నిలఁట
 కావచ్చులు దీనిని నేనెగురుంటి,
 మంచుకాకయాలారఁ జ్ఞేంద్రులార
 అందియోరగులార అగ్నేండులార
 కరులార నిరులార కారకలార
 కర మునిశ్వరులార వాహినలార
 కేవలాకరులార దివ్యులార
 కానలే నీకిదు కరుణతో ననుచు
 వికలేన నీత నాదివ్యమధ్యమున
 వికలాది నీదుఁడై వెలులె లక్ష్మణుఁడ.

ఉచిః మఖువాఁదై ద్వివిధిగా వచ్చి
 ద్వాదశ్యుగత సున్న తయ్యుఁడై జూచి
 చూడెను రాముఁడు శూన్యమా రథము,
 ఏత నేరాధయో యాదిత్య ముందు,
 ఎండిన కనుతోయినుండి రామునకు
 రెండ్రువులు కాలి వృధివిపైఁ బడియె
 తన బహిష్కరణయ్యు భండీత లేని
 కిదువేల బ్రతుకేల భావన యేల.

తీరిత మ్మొకకూకనీనియై గీత
భావమందని రామభద్రుడ కవుడు.

నీర నీడు వార న్నిభుక్తు ప్రాః
చేరియు లల్లని ఇదిలై పోయి
భోరుడ నేడ్చిరి వారిప రాక
పొదులు బంధపుల్ వ.వార నల్ల

ఏ తా వ రి తా వ ము

అవనిత శోకమృత కరణంక లేక
అపని తవమ్ము గర్వ మాగిట్లయ్యె
తిరువులు కలదాల్చె గిరలు చెయ్యె
పరువులేకపు లేరి పక్షివంకరులు
క్రూరమృగిమ్ములు గున లందె విరిత
పారను గంగాప్రవాహ మయ్యె తిరి

లేదు లక్ష్మణుడ ఇట లేదు రఘుమృ
క్రూరమయి విగతయ భూమిల యొకలే.
విలకించెను గూత విరువారు లేరు
వలుడువాడును లేరు విలచిపప్పుటి.
అంతయు శూన్యమూ యవతల కవుడు

అంతయు మూయ యోయవనిజ కవుడు,
 జవగ్ధని యింట రా బయియిదె నెవ్వడు
 తనకయి రామము చదుదొది మిథిల
 శివధనుర్మంగము చేసె నేనాడు
 అవనిపై నీవాటి కాకత యెల్ల
 తెలియని యొకవింత కృత్యమై మిదిని
 కలవోరె కనుమిది కదలరాగినది
 అశక్తమల మిథ్య వంగి మణంగి
 తోటి రామునే యెవడ నిర్వివదా
 తనయాచన మిశోకవసనీడు యెఱుంగు
 ఈమహిమ యెఱుంగు నొకగ్నియే యెఱుంగు
 తనమనోదైవము తప్పిచేమహూర్తి
 తనరాముడే యిట్లు కృతించి పవుడు
 భ్రతమి నివృణు తనకడుపుడు బడిన
 బడుగుండ్ల గాక పతి మరెవని
 ప్రియియోన నెవగ్గై బ్రతుకంగ వలనా
 మితి దోచ కచటనే యెఱులదుఱుమున
 అవశ్యమై పడియున్న యవనిలం బూది
 వినియెంచి నేవకల్ నీమిది నాకు.

నీల వార్మికి ఆశ్రమము చేరుట

మనముచేత కొండనా విశిష్ట పంతుఁ
జనులెంచి పండ్రికి జానకి గాంచి
అపసరలమ్మున ఆవశయై యిటుల
ఎకరీతి పడియున్న దీపాన్వి యిచట
చూడగా దుగ్ధగ శోకపూర్వకం
వాదిపోయిన దీతి పడవమ్ము గాని
నీదివ్య భావయో యే తెలియటల
దేవీవ్యమాన మీ శేఖ మృత్యుకు
ఁబడిగది యావార్త పంతునే బాట
పడుకొని చెప్పిరి వార్మికి ముని
అంతరంగమ్మున నామునిచంద్రుఁ
డంతయు పూర్తిగా నరని వేదేగ
జనకజ యున్నట్టి పల్లమున శేగ
మనికాంత లభ్యమ్ము గొనితేర పంతు

ఎవ్వరో తనకడ శేరించిట్టి
నవ్వడి నానించి జానకిపరియ
మునివశ్యుఁ గని తనమోము పైకెత్తి
విజయమ్ముతో మ్రొక్కి విలపించసాగె
అమృతయించుచు నీల కర్ణమ్ము నొసంగి
మునిశుభ్ర లో మనశ్చ లాసించుచుండు

బాహ్యైశ్చయేన బహ్యైః వాల్మీకి రిష్టైః
 విద్యుత్కా । విద్యుత్కా నేవాల్మీకియైర్వి
 ఎఱుంగును నీకథ బరిగిన తెల్ల
 తెఱంగుండి నీదిట్లు విలపించ కమ్ము !
 రాముఁ డెఱుంగఁగ నే నీగూఢ్యమునకే
 భూమిపై పవనిండుఁ బాంశగాలేక
 పరవాణిలకు నిప్పునిచ్చిన గాని
 మనసు నీమీఁతనే మనసు నాకడకి
 పరమపవిత్ర మీఁబాహిరీతలేని
 అరయు మియ్యదియె నాహ్వానమునకు
 చల్లనినీవల బహుప్రేమకము
 లులాట మొనఁగు నీయలు మ్మనఁజేసి
 ముఁదవత్తు లున్నాడు మునిపథంలో కలదు
 మనమున గుండెయందు బంధకుమయ్య
 అకలకమర్యాద బహుని యెల్లప్పుడు
 నకలకపదాఁమున నును నీకివల
 పనుఁగూడ మీరందఱి అనునివలెనె
 మనమున భావించి మాతోడ వేగ
 అనులేదు మమ్మి నీదిట్లును మాని
 బంగును కేధము లాశ్చలమందు నీకు
 పనును నాముని కథయ్యక మమ్మువకు
 కొనియేగ నీకథ కూర్చి మీఱంగ.

వీర కామ్యశ్రమ వీరు చేగన
 చేశ్యు వంగున చేయె కాది
 జనక తోలు కనగాన వీరి
 మూసలలో పరివర్తనాంకుశులై

ఐ వ కు ల ఐ న న ము

రామునే గువమన చేయారు: జయి
 రామునే పూరించు భూమిని నరము
 ముని యాశ్రమము పో చన: జెంగు టాది
 జనక తరియించు మునిశాలనలని
 రవికుల దైవయ్య శంకరాభిషిక్తి
 ప్రతిమలభిక్తితో ప్రార్థనలో నలుపు
 మెలమెలగా గాంగజలముల దెచ్చి
 తెలుపారు పూవులదెక్కి: జోయి
 ప్రతిభో: విలుచును వికారాలకు
 లేకవచ్చికలేని లేళ్ళకు మేళి
 ఆనందమై పోల్చి పంకకంఠము
 జానకి కాశమధుర నీరసమ్ము
 జానకి కొకరాత్రినమియ: మునుపను
 కానువుకొప్పులు ప్రమమగా వచ్చి

పథము న గ్రహరాశి విధవమ్ము లంద
 తుభరాశులందుండి శోభిల్లుచుండ
 యుగలోచ్చారకు లిరువురు మెరులు
 జూయించి రామకు సౌందర్యనిధులు
 రామనిజలోలిత రమణీయమగుల
 వామోదయుగ జూచి యపనిత యలరె
 మునిరాజు వార్మి కనుదెంచి వేగ
 భుజ యశోబలములు కలుగుగా కడుదు
 మశలవమ్ములతోడ కూర్మి దీవించి
 మశలపులను చేర్చి శిశువుల విడియె
 రదిచంద్రకేళలు రమణీయకనులు
 ప్రదిమలాకాప లాకాలు విద్వజ్జిని
 ముడిసిపోయిల చూచి మునివత్సులెల్ల
 అనుదెంచి గీదించి రాశము మునులు

ల వ తు తు ల వా ల్య ము

నీశయ్య కళల మాశిశువులే యివును
 నీశయ్య ప్రతులెల్ల శిశువులే భువి
 ప్రితిగా కందెఁ జెప్పయోత
 నీశయ్య పెందె వాశిశువులు జూచి.

మనములలో కొంతమంది మనము దీనివ
మనములలోలనోక చుట్టగా కలిసి
మనముల మనముల మనముల మనము
దీనివ మనముల మనముల మనము
మనముల మనముల మనముల మనము
మనముల మనముల మనముల మనము

అవధును నిర్వహించి లలితదీక్షాపథాలు
ప్రవచించుట! ఈ వాల్మీకి వద్ద
మహాశ్రమముల నేర్చి చదివే తెలి.
విలువద్య గడియించి ఏడుతనాడు
గానవిద్యల గొప్పగాయకు తెలి
ఏగై. గొని వాడు గానయ్యుతన
నేనులు ప్రవచించు తేనలే మరయు,
మూనిక నవకామూర్త్యులు మొలకు.
తన కనువలమనై జనియించి యలను
ముని తపోవసులలను ముద్దుగా పెరిగి,
ఏడులు ధీనులు విమలగర్వణులు
శ్రీరాముని యశమ్ము కీర్తిరూప నిలవు
మహాత్మవర్తులు లని మెప్పున లంది
జహానిధప్రజ్ఞుల పరలుచు నున్న
సమరవికమూడు లామరసులను జూచి

మనసివోచ్చును సీత, మూల మనస్సు
 దూరమైనది టలచు శ్రీరామ శుండి
 భోగిని కన్నీటిభారలు గల్గు

వాల్మీకి రామాయణమనం వ్రాసి
 కురింపుంచే గావము చేయించుట

“నీ వాచినది యిటులు గా సీతతో య
 సీతించి వి బ్రహ్మ బ్రహ్మ ము కూర్చుని,
 నీ రాక్షసులరాళి బగ్గి రాసుంచె
 అట్లుగలెద్రుండు ఓనియె నా రిగూడ .
 బాబావ్యక్తులే వాల్మీకి, దీని
 పాఠపాఠం విన్నె నది ఎదోకడుగ
 చెబుతూ రామం లిదివిగ్రహమ
 నిలిచియున్నాడో చె నేర్చుకొలుచు
 కనుది కనుది మూలం నీ కను
 కలెనక్కర్తే అది చూచినది
 బాసకరామాల సచ్చిద్రుశు
 పూని చివించెను మన వాల్మీకి
 మూలవామం న మిగ్గోళి ఫణితి
 శ్రీరమ్య బాగ్యధా ధార లింకార.

పూజకేంద్రంబయి బాలబాలనవి
 కలువవెన్నెలలయి జగమునించినవి
 ఇలయెల్ల శ్రీరామనిలయైన వెలసె

శ్రీ రా ము ని ని ర్వే ద ము

జగగణ్ వీక్షిత సుమయమ్మమండి
 మనమున రాముని కపరతిమ్మ
 బానియాలమ్మ కానంగ వచ్చు
 బానియాలనే కలియించు గలవు.
 నెలలు తిమ్మిదియును నిండిన యలల
 కలురాళ్ళపై వాని చరియమ్మయవును
 ఇ నీతిగొన్నలో నవని నేరెన
 పోసినప్పటి మాట వుడినను నీర్పు
 కోమలశృంగయ ఆ మనుమాంగి నీక
 యేయని కలఁచెనో రామునిఁబూర్చి
 అవేశ తనదెంట నుదెంచె నంతె
 పోవఁగా లేదాని పుట్టింటి కవుడు
 బానియేయని జగ రా బడుగ
 కానెని పదియందరి కప్పుకోఁ గలఁడు

రావకార్యము తెల్ల రయమునఁ దీర్చి
 యోదించు శ్రీరాముఁ జొంటిగా నిల్చి

కవచ్చాదయోశ్వరి కన్ద్రేమరాశి
 కవలహిరప్రదానమ్మ కంపిత యివును
 కవనూండి మానమై చదుచున్న యెటుల
 వ.వమందఁ జోరి నల్లనిపెంచి కవకు
 కలుచున్నచో జల్లు నిలుచుండిపోవు
 వలంకఁ జెన్వొంతోడి పలువఁ చెప్పవని

శ్రీ రామఁడు సోదరులకు రాజనీతి బోధించుట

రాముడి నొందెడి రాము నెయ్యొగము
 పోయి చూడగ లేక పొగుడు కమ్ములును
 జానకి పాల్గొన్న నమి యునో యునుచు
 దీనులై మనము ల దిరులు నొందెదరు.
 మనమున కాంకిలో బాటి మోటునకయి
 విజృంభించు కమ్ములన్ బ్రీతితోఁ దిరిచి
 శ్రీ రామఁ జచ్చుచున్న చెవ్రుచు నుంచు
 నేరాజగౌళినో మోసెతి కథనా
 రాజ లేరీతిగా భూజనమ్ముఁడు
 రాజభర్తృత్వమున రక్షింపవలెనొ;
 ఈయన్నిపాలన మెట్లుండవలెనొ

వ్యాధునిర్ణయ మెట్లు చేయంగవలెనో
 ఆదిరమ్మవేశ రాగ్రహమృతము
 మేదికీతి చూచి మొగగవలెనో,
 తిక్కలను రాజ్యరెండ్రుమ్మ నెల్ల
 గిమ్ముగా జోధించు గిమ్మ రాఘవ్రాజుఁ

శత్రుమ్ముఁడు లవణానురువి సంహరించుట

వికవచ్చె నిదిలో విడిచి తుగుచు
 దళివలరాధలు భరణి మకల
 మధురాస్రాగి రాజ మధురైత్రిమిత్రఁడు
 పృథివి కంతకు పెద్దబెడగా వ్రలలి
 లవణానురువి మోకఁ పదినిపైఁ దిరుగు
 భరిని రాసొక్కఁగే మొనగాఁగి ననుచు
 రావణమేనల్లుఁ జాచియు పెడక
 రావరమ్మలగివ కతుదుచ్చైఁ దిక్కఁడు
 మనులు ఎరించి రాక్షసుని నేగ
 దనుమిడుచు భూమి కమకూల మనుచు
 తనతండ్రి శనిఁడు దినములనుండి
 తనకృపామ్మందుని తనకు చున్నట్టి

శిష్యునికూల మొందు చేయని లక్షణం
 తపని నశయఁడై యనినయందును
 ఇంకల కింక వాయమపయలని
 దునియె మాంధాత వాడున్మద్యమం

లక్షణుని దుర్మార్గ లక్షణమొల్ల
 తెలియియి యాలించి క్రిరామం దంత
 అనుచు మోక్షండు తనకింతమ్ము
 పనిచె శత్రుఘ్న వాడయినఁ ద్రుంప
 నమశివాయఁ దాశత్రుఘ్నఁ దంత
 నమశివస్మద్దండై చతురు పోరిని
 విక్రాంతిగొఱవయి వెడలి వార్మి
 యోశమయిండున వాగ వారయి
 జనకజ నుతియుగా కనియె వానాదై
 మునియోశమమ్మున తనయు లిద్దఱిని
 జనకజం గూర్చిత నంతోషవార్త
 వివ శత్రుఘ్నయ మనయున నలరె

జనకజ మశలమ్ము వినిన యంతటనె
 ఇరుమడించిన ఇల మృగం శత్రుఘ్న
 దిరిగెను వేగ మా యనురునిఁ జంచె
 మునివాడై వయనయై మధువురమ్మునకు.

అనిగి శత్రుఁ డున్నఁ జాపరివరమ్ములనె
హరునిసొలము శుభకరమందు లేక
తిగగాడు లవణుని కిలగించి తనకు
నరియైన కాల వివాహముని తలచి

“లోకంబుక ! నిన్ను బోకాత్తుకొంట
నీకను శుభించి నిలిచి నానిచట
చాటుబోరా! యింక ప్రాదిపోబోతు
పోరా! నిన్ను లే పాలియంత్రో వనగ
తనకులమును పెంటఁ గొనిరాని పనిక
మనమున లవణుడు వనకి యొక్కింత
వరుశమ్ములకు వచ్చె శత్రుఁ డున్న తోడ
నిమిదిక లోప నేమాకేళుఁ దగుట.

భావనీ కంపించు నీకుట లేని
భూకయాత్తమ్ముయ్యె చారి నిర్దుశకు
విశాలించి దుర్వార వీరుడై యనిని
అశుభిభ శస్త్రాస్త్ర గాహన్నఁ గురిసి
అపరిత గాహనరాధిక్య ములక
హరమాత్మ శత్రుఁ డున్నఁడా దైత్యవరుని
భూపలయము గొక మూలకఁ బ్రోయు
రావణు పంతుటి రగిమీ డై వ

లవఁడని శక్రఃఘ్నఁ డివరీల క్రుంత
 నవని దుస్థిభ మిట్టయతిశయ మునుచు
 మునులను జనులు నా ననుజాని మృగికి
 మనముల వివదించి మధువురమ్మునకు
 బసనాథుఁ జేసిరి శక్రఃఘ్న నశ్రుతు
 విరుకపామ్రాజ్యార్థ విభవమ్ము లలర

శ్రీరాముఁ దగన్మృచి క్రతువు దర్శించుట

ముది యగన్మృతం దౌశముఖ్యుఁడా క్రతువు
 నొసరించు తున్నట్లు విని రాముఁ డిరి
 ముది యగన్మృతకును మునుల కిల్లరకు
 వినయిన్ముతాఁ డైరిగ్గి వీక్షించ క్రతువు.

రాజాధిరాజును రాజహులుఁడు
 భూవనవంశ్యుఁడు పుణ్యాత్ముఁ డైన
 రాముఁ జేరించెను క్రతువునఁ జూత
 భూమి-శిలలం దిట్టి పుణ్యభావమ్ము
 లింతటి పయశీల మునుగ ముటించు
 నంతనమంది రానందుమివరులు
 నవనమ్ము లొసరించి చరితాదు డైన
 అవనిశముఖ్యుల వివిధసర్వ-భల

రేండుదినము లాముష్మితమును
 మండి రాముడు విని ముక్తాశా మెనుగ
 నిర్వహించుగ మువల స్థానములగుచు
 నర్చనములముగ జన్మము ముగిసె
 నవనవాహ్యముల నుగత మితి
 దివియై యుదెంచి జీవితం గొనుచు
 మునికుముల నెల్ల పుష్పవాహులను
 భుజముగ దీవించి చనిరి జన్మము
 జనిలకు జగతికి నంశ్రయై మించి
 మునుల నిస్సృద్ధులై మొనరించు శృంగుల
 మునుల రాగగర్భము మునుల యాశ్రయము
 మునుల చక్రము మునుల జీవము
 మునుల జీవము మునుల మునుల
 తిరిగి యయోధ్యకు వరిగ రాముడు.

శ్రీరాముఁ డశ్వమేధయాగ మొనరించుట

అమరుల బనియించి యవని కొనుగు
 నమిధి నంచుచు జన్మము లనుచు
 నిశ్చలముగ మునిలముల యుగ
 మునిమేధ మొనర్చ వాత్మలోఁ దుల
 రాముడు మునులను రావించి మునుల

అమోఽదమును దెల్పి కలదును వారు
 తనమంత్రివర్ములు తననహోదలు
 యనువంటనే కాస్త్రదిధి విభావముగ
 నకలనన్నాకాదులే నదియి నేగ
 నకలనంభాకములే నమనూర్పాదు
 అరిశీఘ్రు మందలి కాభావ మంది
 క్రతువీక్షితుం వయ్య రామచంద్రుడు
 వచ్చిరి మునివరులే అంధునిర్మలరు
 వచ్చిరి రాజులు వానరాధిపులు
 వచ్చెను లంకాధిపతి విభీషణుడు
 వచ్చినరా రెల్ల తెచ్చిరి స్రీతి
 మణిమయ భూషణ భవభాష్య మహారి
 కనకాలంకారములు కాన్చి తెచ్చిరినో
 తనదంట లవడకులే తనశిష్యుగణము
 యనుదేర వార్మి నయమి వచ్చె
 అకంఠ రీతిగా నతిథుల రెల్ల
 నకలనిర్యాదులు అరిగె నచోచ్చుట
 అపమున లక్ష్మణుం వనమయంకటరు
 నవనాశ్వమును ద్రిప్పి అయముతో వచ్చె

రాతిరసమూస రమ్యసత్కృతులు
 భోజనవంతులు భూరివాసములు

అవ్వీ లావించు లావినోదములు
 అవేనిపాకమ్ము లగ్రగ్రహము
 లాయుత భర్మవిష్ణుభౌమ విధుల
 కా ఈ గతివని కంఠమ్ము లేక
 అయ్యుదేశయం దలని పెంపార
 నాయయోధ్యావున మృతిభామముగఁ

అవకుశులు అయోధ్యలో రామాయణమును

గానము చేయుట

అయ్యుఁ గడుగొని తమి వ స్మితి
 భరణిపాశ్యజలను దరికిరాఁ బలిది
 "ఎలమి మింఁబుద్దురు నేకకంఠముగ
 లలిరిగీతముల నో అవకుశులార !
 కాదు నివరితమ్ము రామాయణమును
 మింఁజునోపారగాని పామర్థ్య మెసలగ
 రంగాదు పాశేన రాజయాధ్యక్షుల
 అంగదులందున యెల్ల కాలలను
 గాజమెవెట్టును కమనీయఘటితి
 మీరులించుగా మిరువార్కెల

భూమివాసుల కండ్లీ భూమి గాన
 రామునే కృడిగా మీరుని నాది
 ఇచ్చేను అగునుతో నెదిరు మీరను
 ఇప్పుడు వాగ్మీ శిష్యుల ముఖాని,
 మేలగు గావుతే 'మీసంగి' అనియు
 గాలుర దీరించి మాకు వాగ్మీ:
 ప్రదినులాకారు లాకామని ముంలు
 దివినుండి దిగివచ్చి చేసతల్ వాసు
 బావకీరాముల సన్సరిత్రమును
 మీల చేబాది దిగివీధులను
 రాకయ్య జరులార కమిలీయమైత
 క్రీరామకథ మీకు తెప్పించుయ్య,
 ప్రదినులాకంక మాకామునిచరిత
 చల్లగాను వాగ్మీలయల మీ కదిత
 క్రీమహావిష్ణు వాకామిభూసరి
 క్రీమహావిష్ణు యుగలికాత నీక,
 అవతారవహస్ర వీమవదిని వాకు
 అవనిశ్రీయము నంది అరుదందినాన,
 పరికీకాశ్రియల్ ఇవ్యసత్పురులు
 కడుగావచ్చు లానునిదిరాశ్వురులు,
 రామును రాకాళ రాష్ట్రీకత్తు
 భూమిపై స్వర్గము రామరావ్యము

శ్లోకైః పమోఽన్తర్యమితి
 తద్విద్యుతాం వాచా భరణే నల్లరతు
 ఇతరవాచామితి సప్తర్షితమ్ము
 ఒకలార రాకయ్య వినుకొను కేసు
 అనుచు రామాయణ మాధ్యంత ముచట
 విభయసౌఖ్యం లాభిష్టవిభవము
 గావమాధ్యంతమల్ రావ్యలై పార
 మీల చేయని వినిపించి వంత
 తేనెలు వర్షించె తీయముల్ గురిసె
 అరాచియోధ్యయం దన్నిచోటలను
 లాఠీర వాక్కురా వ్యాలోల మైవ
 కాలక మాటలో పాటలలోన
 వీణకీలంబుండి విశ్వమ్ము నిండి
 రాగచెల్వరిన రామవాయమ్ము
 ఎంతమనోహర మ్మంత రమ్ముమ్ము
 ఎంత సమ్మాపాద మంత హృద్యమ్ము
 అమోఽభర సందహరామ మగుచు
 రామమయమ్మయ్య భూమి సర్వమ్ము
 దేవరాజేంద్రుని దివ్యవాచమ్ము
 పావన మ్మొలరించె వేమధనంబున,
 సంకీర్త పాపీత్య సమ్మాద ధనులు
 పొంగెత్తి ప్రవహించె పురవిభులందు,

అవతారమూర్తు లాచారవర్తనలు
 ప్రదీపించుచున్నట్లే ప్రభువులే నుండి
 పరువెత్తి పురజనుల్ గొలువవెంట
 పరవశులై || యోధుల విజయ

ఏమి యీ మాధుర్య మేమి యీగాన
 మీ మనోహరతలు తెలుపు ఏ రమయ
 గొలువమాటయే వృణాక్షుల
 గొలువమాటయే పోయి నోట
 శ్రీమహాదేవు మా రామభివర్తి
 మామోహముగ గాన మొనరించుచు
 భువనమంతర దివ్య మోహనాశ్రమలు
 లవకులలో మునుపూర లాహర్యములు
 పురిచేయుచున్నది దివ్యుడు నేగ
 అరిగినంతనె రాము యిట్లువాటికను

తిలకించి రామజు పులికించి మదిని
 మొలకెత్త నేదియో పుత్రభావము
 అమృతసంపద్య మా రామీది
 అమోముపోతే లామేనిపాదు
 లాకాలవీరుల యందము అరిసి
 చాటిస్తలే ఏను నవ్యమస్మృతులు

మరియొక నిమిషము జలకదిన
భంగములే దీర్చు భార రామునిగను

ప్రస్తుతము గాత్రము లున్నది భోది
తల్లియు పుట్టి నీక నానాదు
రావలె నున్నది కనుకై రావి
తా దీనిని గట్టు త గుండెదె
నీ పాపము గుండా తిలపింతు
నీపాపము పోవు యెఱుంగు నరుడు
తేజస్సువంతు నీ నిది తుదకు
క్రిష్ణుని బిడ్డని విని రాముని
పదవిని వ్యాధిని నివర్తి
కొనివచ్చు లోకము నీ జలకదిన

అనగా పాపము నీ నీ
ని నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ
అనినాడు నీ నీ నీ
నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ
అనినాడు నీ నీ నీ
తేజస్సువంతు నీ నిది తుదకు
క్రిష్ణుని బిడ్డని విని రాముని
పదవిని వ్యాధిని నివర్తి
కొనివచ్చు లోకము నీ జలకదిన

మునిటి గొంపోవుట విధించి వేగ
కొనికొచ్చు అంగి ఎనిచెప్పించె.

రానంది హంటు మోము విప్పిరి
అమోదమయెడలగ నరిగిప్రయగల బ
సొమ్మతి పనికేగి బానందితోడి
రానందిమాటల మును వదిలె
శ్రీరాము పాంథను సీత కాదనిన
అయాధిగా పోన మొనడు బాల్మీకి
మునిచంద్రుడు నిగదె మొదమొద నవును
అనకలగ బోవొక వి సొంతొక్కరినె

టూరేవి పీఠము గొంపోవుట

ధరణివులో మునులను వ్రుంబడు తెల్ల
రమయెందిచ్చి యా ముల్లవాటికను
అనకలగ గొనివచ్చి ననినెలు విసగ
విసయమొగా నిల్లు బయె బాల్మీకి
"శ్రీరమ్యగుంపంద్ర | శ్రీరామచంద్ర |
కాయ్యగుంధాను | కమనీయనాను |
సొమ్మతి మయెంక సీమాట తెల్ల
అమోదమయెండు నానుదియెండు

కడలగొను మియ్య నా నమరెంటు కదిగొ
 చనువెంటె నీత నీలరసవంత
 భువిమీద భర్మమున్ పొలుపాక నిలవ
 నిలువొంది వచ్చిన జేవుడ నీవు
 నేనంతకావదు నీకు వెప్పుంగ
 రసను వాదాశ్చ మానింపు మొకటి
 రాము దొక్కంతన్న పుకల కోడి
 ఉరికి నీభార్య నడకలాయు దగునె
 భూవుత్రి యాచీత పుణ్యచార్మిక
 ఏలవ ముఱుంగని నీయింతి వినుము
 తెలువంగలేకె ఈలిరావలె
 మలవాడు లంగలో నన్నిజేవుంటె
 నీమాటకొలది యానొమ్మితి వచ్చి
 భూమియన్ విడనాడి పోయిన యవుతు
 కానఁ నొంటిగా కావవచ్చి
 నానాడు జూచి నాయాశ్రమధునిఁ
 అనునయింతుడు చాల వాడరమ్మనంగ
 కొనవచ్చివా రయ్య ముదికాంత లరిసి
 లబడును రికవ లననిచ్చితి కనుము
 ప్రదిమలాశ్వుతులు నీలాలకు వియ.
 పెరిసిరి నాకొ పెద్దదా రైరి
 మరుచిర పథుల కోరితల వియ

చేసాడుమయ్య నీచిలుక గాలమల
బదులు పొర్తియెడు బగము పొర్చిచు
మురులును పొర్చుచు పొందుచు" రసంగ

శ్రీరాముఁ డంతట చేసెలు మోడ్చి
పొయలెల్లదు విస బాగ్గిరి విసంగ
"అవధూర్ములార వాకాశ్వుతోఁ దలియె
బడకబ నిర్మలమోక్షిల్య మెల్ల
మునిపంక్తుఁ డిట్లుల వినియెడు శంక
బయలమధ్యమున శపథమ్ము చేసి
బదుల కింకొకసారి రిశప్రవర్త నము
బడకబ తెలుపుచో చాలమే" అనియె.

మరల బట్టి పరీక్ష భరణిబ శేల
బరిగివ దెల్లమ చాలదా యదును
బదులెల్ల శ్రీరాముఁ దనిన వాక్యములు
విని మనములయందు విక్రంబులైరి

సలుపురి ముందువ నగు బాటు గొగ్గ
తలగొట్టి వట్లయ్య భరణిబ కవుడు
తెచ్చర రాదింది శ్రీరామవిభుఁడె
రచ్చుకొచ్చుట శేల రావాడు శేల ।
ఈ పరీక్షలు తన కింకొన్ని కలహా ।"

భూమ్రుర యెనిచె భూర్మపై రివదు
 యుల్లపాట బదైకపు కన్పెడను
 ధరణిపై తనకెఁగి ప్థకన్య లేచు
 జనుల నరిగించి మునులకు మ్రొక్కి
 తనహృదయలో కనులఁ బ్రసాద
 కనుదోయి యత్రులలో దాగెనై నయ
 తనయొక కపసారి యిదియ మోదాడి
 భూమ్రున ద్విష్టి పొలుపుగా కలిగి
 చేరులు జోడించి నీరపకొనె

సరికన్య రామిల్లా జరియంప నేని
 పరినై కన్యగా భాగింటి నేని
 నిర్మల రాముని సేగొల్తు నేని
 ప్రత్యక్షపాక్షిగా నంచభూతియై
 ఏవ ఏ మునుగని యిల్లాలి నేని
 ఈ పాల్లు దప్పించి యిక్కనై న నాకు
 త్రోవజాపన నేను కావనే పన్ను
 త్రోవనే నాకల్లి భూదేవి యనుచు.

ఉల్లము లగులగా జీర్విత యల్ల
 కల్లిని ప్రార్థించి ఈను వాల్చినది

జనకజ శోకము జనక మునివి
 కనన దెప్పుచో రామ పనిని చేక్షణము

కడుక్కిచ్చుటను కాళ్ళు నాతి దీరినవ
 పుతము గ్రద్దలుచేసి భోగి వచ్చి
 కలుగను నియమంబడి నాగకన్యకలు
 విలసిల్లగాను గురుని గైపయి
 నీకును వదలం ను నిగ్రహము నావ
 ప్రసాద నూర్చుండవలె గొంపోయె
 అరివియకల్పనా జరిగి ఎరవచ్చు
 భరణిగో బ్రహ్మై బాహుచ్చిది
 శ్రీరము రి నాతి ఆ పీఠము అర్చి
 భాదేవిగార్హి : శేషము ని

భూతలయ్యువ గింక పీఠము రాను
 భూతలయ్యువ పీఠ పీఠము
 నిలుచున్న నా కల్ప సమయ వదిలి
 పలుకఁ బాఠక సోకవలయుండ నూత
 భాదేవై తు క్తిక పల్లి నీ దియను
 జ కల్గి సేగ్గిరి పుకలు తెల్ల

నీకకొలుకు శ్రీరాముని దుఃఖము

వీరైచ దిగ్గతు తానేరు మొదలై
 భూమిని బాసో భువి పల్లవ

ఎవఁడై యానామ కిచ్చెని విద్వితీరి
ఎవరికై రాజులన్ బహరాన గల్గి

ఎవరికై కరుణించి యిచ్చునో కామ
ఎవనినాసింది నేడిచటకుఁ బలిచె
ఈసేత తపనార్య తపకులేకుండ
కనకించె హృద్యమై కనుటకు బగము
తలపోసి రాముఁడు తమయోవ్యధలు
నిలుపున నీరయి చిలకించె నిట్లు
"రామునిఁ గూర్చిది నీమామనమున
నీయనితలుచి నీనిట్లు తెలిపె
సోఁల్లరా కి ! ఓ బాసకిదేరి !
అకోశో రమ్మచి అర్థించినాను
మామంతుని వాకమాటను బెర్చి
క్రమికో వాపైపు విచ్చేయుననుచు
అసింది నిష్పట్టు బడి'తిఁ గాని
ఈసేత ! నీయన స్మరయలే నైతి
ఇంతమాత్రమున నీదింకసాహసము
మరకాదుఁ జేసలే ముచ్చరిముందు.
(శ్రీ)రాముఁ డాకయ్యుగ్గ చేసెనే యనుము
పైరింపలేవి ఈగ్వల్పయాత్రమును
ఎలులగుడే సేత నీకొటకు నేనెంత

దూరదీప్తి యొంటిగా దూరంబనానో
 దక్షిణాన విశ్వరూప గొనిపోయి పశ్చిమ
 విశ్వరూపిని ఎన్ కనుగొనలేక
 వినిపించితిని నాకు వినివహారముల
 విలసింపెద నయోధ్య విభిన్న సేతు
 కనుగొని యేకే నాభాగ్యరాని,
 కనుగొని ముటచివే నానీతి యనుగు
 అనవద్యులైన నమ్రతల్ గ్రహ్య
 దీక్షుడై రాముడు సీత వీడి
 విలసింపె పలుమాడు రిలచి జానకిని,
 పలుకలే జానకి పలుకలే యనుచు.

రాముడు భూదేవిపై కోపించి

బాణ మేయబోవుట

విలసింది రాముడు పలుమాడు లిట్లు
 తొలియని యెక్కింత నీ 'లనిన యంత
 భూత్రుత్వైగల మోహభావమృ
 కోపముగా మాటి కుంధినిమిక
 "అవని రాధువు చెంత అణగయి పోయె
 అవని నవ్వుచా యడవిలో నన్ను

కరుగన్పి యనకును కొంపోయివాడు,
 కమలముండే నేకు కొనిపోయె ధూమి,
 ఈరీతి సవచూచ నిలబడినాడు అడుచు
 తీర్చితి పనియింపఁ దీరాముఁ దీరకు
 చెడుతలం పడరిన నుపదీ కాళ
 భువనియెంచితిని రావణుని గొంపోవ
 నానీత నిటఁ దచ్చి నాకీయి కున్న
 ఈనయనక్షోణి నేకరాగామున
 చూర్ణమ్ముఁ గాదించి చూపెద నడుచు
 పూర్ణాగ్రహమ్మున పొంగులుతార
 కాపమ్ము పొరించి శరణు సంధించి
 కోపాన రాముడు కొట్టఁబోవంగ,

"అగునూ శ్రీరామ! అపని నేయకుము
 అగును బ్యా దేవ ! అభి శీశి" యనుచు
 వెనుపున బ్రహ్మాదిమఠ లయఁబెంచి
 వెలుఁ వెట్టి రాముని విరాగల నిలచి
 "సర్వభగన్నాథ! సర్వమయాత్మ!
 సర్వేశ్వరా ! రామ ! సర్వకమకుఃప !
 ఈధూమి యెల్ల నీకృష్టియే కాదె
 ఈధూళిసంపయి యెల్ల నీయదియె
 ఒకనీతకొలుకు నీహృది, హ్రుంప

విశ్వము విశ్వము నమయ ను లేవ !
 విశ్వము నీయంతె విలసిల్లుచున్న
 విశ్వవాభుంక నీ విపరీత మేల !
 నీరయగున నీదు చేతము వీడి
 నీరయ నీవును చిరశత్రు లవని,
 కాదీరాముల సంయోగగాత
 మాకుతాపర్మము మహిమింత పెరిగి
 అచంద్రకారార్క ములయ ను లేవ !
 ప్రాచయ్య పాపనభాగ్యము భవితి
 ప్రాసయించెను మున్న వాల్మీకిమాని
 భామరత్నమున విరాపాపనవరిత
 అమరభావామృతి మృదికావ్యము
 రమణీయ గ్రంథము రామాయణముగ.
 విశ్వరంభియైతి విజాన ముగని
 కాశ్యపముగ నిల్చు జగతి నీచరిత
 కాంకింపురామ ! ఉదయ్యము నల్ల
 స్వాంత్యమునం జూచి రావము విడుము
 చేకొమ్ము కూర్చి నీ చిత్తు విత్తులను
 చేకొన్న క్రతఘోర చేయు మనగ
 కాంకించె రాముడు రావము విడచి
 సంశయమెంచిరి జనులు సంయోములు

శ్రీరాముని యజ్ఞసంపూర్తి
 చేరినప్పుడంతాన నీతిను నెల్పి
 ప్రతిగఁ దడి తీర్చి ద్విద్విద్వంసు
 సత్సత్సత్సల శాస్త్రోక్తవిధుల
 బాన్చుచు రాముఁడు సంపూర్తిఁ జేసె,
 అమరము బుద్ధులు వచ్చి అశీస్స లిచ్చి
 శ్రమముగ పాప్యముల్ గ్రహించి చదిరి
 పడవడి వార్చికి బాలురచేరి
 వదిలించె సభ్యులు ముడవంటి వివాగ
 రమణీయమగు తనరామాయణమున
 శమనీయ ముత్తరకాండమ్ము నెల్ల
 సరసత నీవున్యూ చరిత మాలించి
 రాముఁడు గైకొని రాజ్యధిరమును
 అరిగిరెల్లఁజురాము సమభీనుశించుచును
 భూమినిఁ బాలించె వున్యూ కాన్యముగ
 భవపనంపుఁజ్జుఁడు వున్యూవర్తనుఁడు
 రవికులపోతుఁ జారాదుభూవిభుఁడు
 తనదేలుబడిలోని బతులశ్రేయస్యు
 తనకిల వెరమాళ్ళ పనులు భావించి
 యజ్ఞమ్ము లొనరించె సత్సత్సత్స దనిపె
 విజ్ఞుల నేరించి విలుధులఁ గొల్చె
 నలిపె సత్కార్యముల్ సద్గోష్ఠి నులపె

విశేషదా. ముల్ విప్సల కిన్
ఎన్ని తేరుకుఁ గుఱు ను బి రామునిఁ
పన్నెఱుగ నొలదియొ పవరిత శ
మిటదియు రాక్షస కేహులనైవ
మహావఁబాలక కవచుదిని బావకిరి
బలురగ గడుగొందు నేలొలు శ
కాలమ్ము యూరి తిప్పఁ గాఁ జవ

— — —

కౌసల్య మమిత్ర కై శేయుల వరణము

పాదర దిల్లునై బతులను గనుచు
మేదినిఁగ్గుచు లో నేలుగా నిలిసి
రాజగరాముఁడు రాజ్య మేలుగ
రాజగమాన్తు లారాజుచు శలును
బాసిగ దశరథపనుభేతు నులు
కౌసల్యయు మమిత్ర కై శేయు విప్సల
నొంద మందిరి యొక్కల యుందు
మానుగ ఫలియిరి నె ను బప్పలనుచు
బాసి కిట్టి నుల పథరము
రానీయమండగ రాను నోవార్చి
బుడుకనున్ములు గని ముద్దాడుకొనుచు
గపివ్ర మందిరి కనుకాలమ్ము నెల్ల

వేలాదిదేవులగా పుష్పత మ్ము
 నేలిన చక్రవిభు శల్లాంగ్రు బారు
 భూమిపశ్చిమా లౌ త్త్రయైః కవివ
 వింశాశిలు శేషు పృథ్వీతాత
 అశోకశరీర బా వాన్యే శ్చ గురియ
 ఒకరితన్మ క నాశ్చ- య్యైరి వీరి
 ఇదిరి ఎట పావ్యుడున్ స్వర్ణోకమునకు
 తనయలు ముఖాన మురిగిశోభింప

భరణిది మతులు గాంధారపతులగుట

కై శేయి తయ్యుడు శేకయప్పవతి
 పాశేతమున రామచంద్రునిఁ బూది
 వినివిన గంధర్వు లొనరిండు చ్చావ్యు
 మునిపెరు గార్జ్యునకు మునివంద్రు నొకని

సింధునదీ తీర సీమలయందు
 గంధర్వు లెందఱో గర్వాన వచ్చి
 బ్రజలును పీడించి రాజుల నణచి
 నిజరాజ్యపదములు నెమ్మి నిగ్గించి
 విశోభింతులుండెరి విచ్చలవిడిగ
 మహానిరాద వారల మదమణింప

రామ ! నీవే యిట్ల రావలె ననుచు
 తదాచి నుచుచోగా రాముఁడారింపి
 నిగుచును బలుఁడైన భరతుని విలది
 "భరతుఁడా నిగుపైకృత్యబలముతో" ౩౧
 నువ్వూచు శేయ మునుజాభవను
 వివరిం బన్నించి వేగమ్మ యిది
 పైదుఁ బరిమాన్వి వాఁభూములకు
 భానుఁగోయిగ నీతవయు లిప్పులది
 తక్షశ్రష్టులను తవరంగ నిలిది
 తక్షయ్య కృతిమిఁజ నది? తమ్మునాచు
 భరతుని ముఁగఁడు పృథ్వుగఁటి
 భరతునితోఁగూడ పంపె రామునిను.

నదురనంగంభుఁడై పైకృత్యబలమ్ము
 ననుమాన్వి భరతుఁడు చయ్యవ నేగ
 మాన్యుఁ డాతని మీనమామియుఁ గూడ
 పైకృత్యముతో వచ్చి పాఁడు పెప్పువచ్చె
 శైలూషఁ డాదిగా నర్హులంభర్య
 పాలకుల్ భరతునిపైకి నుంఁది
 మాయారణమ్మును శేయ ముంకింప
 పా మని పైకావ భరతుఁ డేతెంచి
 బయట లోయ్య పృథ్వి వారిపై నడచి

వినిగి భోజనము ద్రివిధము మృతక
 తదివోపుట నైన నగి నీరును
 కాకణ శరప్పప్పి భాగము గురిసి
 గంధములను గల్పి కలగనియవ
 గాంధారరాజ్యము నడువై భరమంగ
 బడులెల్ల నొర్పి నది నునకయను
 వదుననుల నేసి వదిలి పోయెనె

శ్రీకృష్ణుని కుమారులు మధువురాని
 పతులగుట

అనుచరయురిముగా పనురేంద్రు లనులు
 పనిలోన శ్రీకృష్ణుని పంకమొందిరి
 అనుశరలనులతో భాగ్యము పలు
 మునాసియనీరిగా మధువుర మ్మేరి
 తన స్త్రీలను పునాహుతము శ్రీకృష్ణుని
 యనుచారి నియ్యి నతిముదియలగు
 మధువిద్యాభ్యాస మంపలములను
 పృథివీకులనే విరిధి సైన్యముల
 వారికి నయము గ భాగించియిచ్చి
 శ్రీరామునియెడ చిత్రమునందు
 తోరకనాచమగా చేరి నయోధ్య
 వీరి శ్రీకృష్ణులను విజయించె రిరిగి

రావణుని సంతతి రాక్షసుల వంశము
 కావర మృగములకు కడక శత్రువులు
 క్షణలోప గంధర్వుల బంధులు గర్వి
 కనుకలెంత భరతుండు సాహస మృగముగ
 కన్యాల విలయముల కగునీతి పొగడి
 కన్యకమున రామచంద్రుని మప్పించె

లక్ష్మణుని సుతులు రాజులగుట

భరతశత్రువులు వారిశత్రులను
 పరిపాలకులజేసి పచ్చట కలసి
 విలసిల్లుదులు విశ్రమములు
 లలితవస్త్రధారులు లక్ష్మణునిమేలు
 బ్రతి పంగడ చంద్రశేఖరుల సూత
 మృత శత్రులజేసి పరని శ్రీరాముని
 పంగధారులని మల్లవీధుల
 మంగళోత్సవ కార్యములను నింపెను.

కనుక్కులులకు రాజ్యధర్మముల తెలిసి
 కనుకీయముగ వారు ప్రజల నేలుచుండ
 కనుగొని మనముల కనుమున జింది

అమలము మువ్వనను పలుకెంచి నాడు
 పరగున సాగిత పురికి శ్రీరాము
 శరణుగీతయె తను పరమార్థ మనుచు

బ్రహ్మరేవుని దూతగ యమయె
 రాముని దర్శించుట

ఈరీతిగా గాల మేగుననుండ
 శ్రీరాముడక కొలువై యేగునెంచి
 అడుకెంచితిని రామ ! కృతగ నీకొక్క
 పరమరహస్యమున్ వలయునుకొలువ
 మనము మాటాడుచో మనమధ్య ఇవరు
 చనుజేరకా క్షణ చనుకెంచు పలుని
 మరణింతు నీవు గురీసీమపలయు
 మితీ బాహురని మదిసంచు చోక
 అటులై కి చెప్పెడ ననుగ వాహని,
 యటునె యని రాముఁ జంగీకరించి
 బాహు ఇవలను తరలిరాకుండ
 గాత్రుచె బాహుకొనె లక్ష్మణుని
 తోడ ఇవ్వని రాకుండఁ జూచి
 యే గాంధమున ముద్దులు ప్లు వలించె.

"మమీష్టి మంగళా వర్చితి య్యో
 నరగుణ గౌరవాత్ నాదోంప నీత
 మునినయి యమలభమ మదమన నిటకు,
 విమలయ్యో యావాత్ విన్నవించెదమి.
 "నా కామలంబపు శ్రీరామ నీవు
 భావనీలంబున దైత్యలకాభ
 వారించ మరలకు బాగ్దాన మొనరి
 శ్రీరామమూర్తిగా కీరినిఁ బట్టితిని,
 రావణుం బాదిగా రాక్షసరికిని
 కావర బుడచించి కడలేనివావు,
 భరణీలంబున భర్తృమ్యు నిలిపి
 కరుణతో పాధుఁడ గావడినావు,
 అజర్మపతిగా నవని నేరితిని
 అజర్మపతిగా నవని నిర్మితిని,
 క్షేమదాయక మయి భూమి నెల్లపుడు
 రామరాజ్యము నిల్పు రాజరికి
 పూర్తి చేసితిని నీవున్మాకార్యమ్యు
 క్రిన్మనది నీవర్తనమ్మెల్ల
 చేరకు శ్రీంశ్రీ కీర యివ్వుటకు
 శ్రీరామ నీపాదసేవల కొరకు
 పాదపద్మన నీ దైవంబవుడి
 వేదేగ నిధి విచ్చేయఁగలము

వీరక శేఖర ! నన్ను గొల్వంగ
 నీరాక కొలుకుల నిలిచినా" ననుచు
 పరవీర్తి పుడిత వారత్త శ్రీరామ !
 అనుబెంచి నుడిచితి" న్నయి యనుచు

లక్ష్మణదేవుని ప్రాణశ్యామలము

పరవీర్తి పుడిత వారత్త న విచరి
 మరల రాధులై జేదా మాటాడుచుండ
 వివరణ నొగడి తెలుపలి నుండి
 ధ్వనియొకఁ దెవ్వరా" పలుకుచున్నట్లు

"రక్షయక శ్రీరామ భరణిపాలుపకు
 నుడువుడు నారాక కడువేగ" ననుచు
 ముగ్ధుడి దుర్వాసముని శేకలిమిచు
 గ్రుమ్మర వ్యారముకడ శేగుడెంచె
 అటు ని రళసమ్ము పరసి లక్ష్మణుఁడు
 "స్వామి కాళి జాతిన రాముఁడు లోన
 మంతనం లోకరితో మాటాడుచుండె
 ఇంతలో వచ్చి మిమ్మాక్షిండు" నినుగ
 పురికొవయున లేగి పండ్లు దీటించి
 తులుతుట లొకచీ దుర్వాసఁబాని

"శివుఁడైవ నాశమ్మ చెప్పగ లేదు
 ఎవరురా! నీవు స్మిట్టు లా పెదవు?
 ఇప్పుడే దుర్వాయుఁ జేరెంచె వదలు
 చెప్పుము రామునో" శ్రీకృష్ణు నీవు
 నీదేగడుండివ నిన్ను శంకి
 నీవంశవాశమ్ము గాదెంచు" వనియె
 ఒకప్రక్క దుర్వాయు వస్రవోపమ్ము
 ఒకప్రక్క శ్రీరాముఁ జొరంగిన మోక్ష
 తీరి పెట్టివల్లయు యుల్లమ్ము నెంచు
 ఎటుగక కావప్పు జేరుచేయటయె,
 నకలబంధువులను నమయటకంటె
 ఒకఁడు చచ్చుటయె మేలున్నదై ననుచు
 పెరుకాశకుంతగ పెదలి లక్ష్మణుఁడు
 మునిరాశ లోనికిం జొండు వదించె
 శ్రీరామచారి యున్ బుద్ధిచంద్రుఁడున్న
 చ్చారంపుకలపు న భక్తువలెఱచి
 తమకు లక్ష్మణుఁ దడుతుగితె నటంచు
 యముఁ జాగ్రహించి కావంగను ముగిసి.

శ్రీరామచంద్రుండు శ్రీకృష్ణు వచ్చి
 చ్చారమ్ముకడ మన్న తపనిని చూచి
 అతఁ జాశలిగొను టాశ్చరా నెఱిగి
 అతనిక్షుధ దీర్చి యర్పించి పంపె

తానేనా మౌళవమ్మారి యుండెంగ
 అనతి లేకుండ లోకకి వచ్చి
 ఏడ్వార్లు తయ్యోలు లక్ష్మణుల ఎదురు
 దీక్షించి రాను డి విషయవంతులన
 ను నివసిష్టాడుగా ముఖ్యులఁ చిలచి
 విడిచితి కర్తవ్య విషయమ్ము లెల్ల
 "ప్రతిపద రారాదు ఎక్కిరి లేక మెప్పుడు
 ప్రతిపదమ్మిన నశ్యకచనియ్యె తవ్వ
 నశ్యకమ్ము దప్పలు బగలికే ముప్పు
 ప్రత్యవాయము భర్తృహలనమ్ము వకు
 అనుజాగంతు ఈ యునిని నూన్పురిమ
 భువతం" మృనిచెప్పి మును లేగివారు

కమలములనుగ నున్న కర్తవ్య మనసి
 మౌళమున దుష్టులచి కనల రాముండు
 అబధువీరుఁడు ధీరుఁ డరిసీతి పరాఁడు
 లలితమర్యాదఁ డి లక్ష్మణమూర్తి
 అపరాధ మేమియు నవధిలేకుండ
 వివేకమీరితి విధి చేసి ననుచు
 స్వాంతమ్మునం దతిసంతాప మంది
 చింతాదుమగ్నుఁడై చెడిరైర్యమిల్ల
 చివరఁబ్రేమిందీయు తనతోడు నిక్ష

తనతోడిటి లోకముని విశ్వసించి
 తనవెంట పురికి తరలు శీకరి
 తనకంటె బ్రహ్మైల్ల త్యాగమొనర్చి
 బహువిధ పద్ధతి భామకః మనము
 మహిమిద మనవివ మహానీయమార్తి
 తనకమ్ము దీటు యెక్కు, తననే యట్లయ్యె
 తన శీల వినితను భరణియుం జనుచు
 గతిలేని మనుజుని కరణి దానించె
 భృతియెల్లః మూలిక రీతి రాముండః.

అన్నగారి విచార మరసి లక్ష్మణుడు
 అన్నపాదము లంటి యింటి బట్టి
 "లోకకః మనుచును చూచ లోకాను !
 సిద్ధములు సిఫు నెఱవేర్చు మయ్య
 నీయావశిని విూటి నీయవశముండె
 చేయగూడని పని చేసితి నేను
 ఈయస్థిచంజర మేమైనఁ గాని
 వాయున్మి శ్రీరాను ! నీయండ నిలుచు
 కరుణయేటికి భగ్యకార్యము లందు
 పరమునీశ్వరు నెల్ల వామ్రుద్విసలుల
 కక్షింపు ప్రతిపను రాను పన్నింక
 కక్షింపు" మనుచును శిరని మహాన్మ

కమ్మని కీరియ్య కమ్మని భక్తి
 కమ్మని గీతము కవయి తెచ్చి
 'ఎంకెనల్లు' మూర్తి పెండ్లియడవు
 ఎంతిడువల్లుక విలయ నీకాకగ
 మన్నులమ్మగ! యంచు నాదర మ్మనగ
 | నీదు గావును కాగిటు బూని
 వగయను కాశేయి పగి నొక్కింత
 తెనువనో లమ్మగుం ది'చి రామాయ
 పువలు నెచ్చగి నై న పొమ్మ నీవనుచు
 దివవాడటయగునాడ కడకుచంపుటయె
 అని యాత్మలో నంది అమోఘ మ్మనగ
 అడలని దిక్కయి యనియె నీరీతి
 నమ్మచివల్లుగ చిన్నకమ్మంత
 మున్నెంపుయెయ్య నామూటని నెలచి
 చేరిత నిల్చివు కిక్కింపవలసె
 చేపవలెను నీదోసమ్మ లేక
 కళ్యాణదర్శనై అగతిని నిలచు
 కాశ్యరమ్మగ నీదు నచ్చరమ్మ
 విలుము లమ్మయిడ ఈ మృద్ధిని నాదు
 కనులకు నీదింక కనువడరాదు
 వివనాదుడుంటిని విధి లేక నిన్ను
 పువని నెచ్చటై న పొమ్మని మరీ.

లక్ష్మణదేవుని మహాప్రస్థానము

రాముడు శేషి రాజ్యస్థుడే
 రాముని చూచని ప్రాణియులే
 ఒక్కటే గమ్యమీ యుద్వి లక్ష్మణుడ
 కొక్కటే లక్ష్మణు ఓక్కటే చాలి
 వారాముగూడు అగర్భాగణుండై క
 శ్రీరామమూర్తి నే చిత్రాక్షః కరి
 అచటి వార్లె వశ్రువుల నివ
 అకలభీసుండియి యునికి లక్ష్మణుడు
 భానులోటి నమాన భానుగణే
 మానవమృత పెల్ల నెచ్చుకరిరి
 నిరుపమనిజయోగ కృష్ణులు బాని
 ననయనాశరంగిణీ జలములు కునిగి
 అరుదెందులున్నది శోయంగ యనుచు
 మరలెల్ల పాపాంగ ముని రాగేళ.
 తేజేంద్రుఁ జేరింది విష్ణునిమాన
 పాపవీరాన పవళింపఁ జేసి
 కనుభ్రుకో లక్ష్మణుని గొనిపోయి వివి
 విరుచికులను నిర్మి విలుధు ల్గొరవ

జేపరలంఘన దివిపైఠ కనకుఁ
 గాదించు పూజల గొల్పి వేగ
 స్థిరకరాత్మవధా శేషవ్య యగును
 పరమపదమ్మున కరిగ లక్ష్మణుఁడు
 అదిశేషనియాప మమరంగఁదాల్చి
 శ్రీదేవి విష్ణుల సేవించు కొలుకు
 పతి లక్ష్మణుని మహాప్రహ్లాదవార
 నదిధీరచిత్త మె యాలించి శేరి
 పరమపదమ్మున పతిఁజేయకొలుకు
 సుయచిరాత్మజ్ఞాన శోధిత యగును
 యోగరయాధిలో నూర్చి కాదేవి
 వేగఁ బ్రసేవించి నీతి ప్రాణములు.

మరలవుల పట్టాభిషేకము

ఒక పుష్టి పంపిన వార మే మరల
 మరల శ్రీరాముని మదిలోన మనలె
 కనలక్ష్మణునిఁ బాసి క్షణమేని యిఁను
 మనలేని భావమ్ము మనసులోఁ దోచ
 భరతున కిల రాజ్యవట్టమ్ముఁ గట్టి
 భరణి వ్యతించి తా పరుగఁ దలంపె
 భరతుఁడు వేగ యాచార వాలించి

కరుణింపుఁ డని రాముచరణము లంటి
 “శ్రీరామ ! మోహనసేవయే కాని
 ఈరాజ్యభోగము లేనొల్ల” పనియె
 భాక్తిని రాముడదే తనకు నర్పియుగ
 శత్రుఘ్నుడును వేగ చనుదెంచి నుచితః.

తిరుగులే దాతని శీవభావయుగ
 మిటుగులే దాతని మామనమ్మందు
 రాముడు వేగమే రాజ్యము వదలి
 భూటని విడచి నీయమ్ము నెఱిగి
 వచ్చిరి బంధువులే వచ్చిరి మునులు
 వచ్చి రమాత్యులు వచ్చిరి ప్రజలు
 శ్రీరామచంద్రుని చేరి కొల్చుచును
 రాదులై వారల్లు ప్రార్థించినాడు

“కార్యదక్షులు రామ ! కమనీయగులులు
 ధైర్యబలాత్మకులే భర్తృకర్మరులు,
 విరాధివీరులు శ్రీరామచంద్ర !
 భూరిపాహులు వీవుఁడు విధ్ముడు
 వానిగా వారికి పట్టములే గట్ట
 కోసలప్రభయొక్క కోరిక” యనిరి.

గుంపులు బంగారు కలకంఠము లెల్ల
 పరమహంసమున గాల్గొద్దటని,
 "ప్రేమినులకీర్తితో ప్రాభవ మృగగ
 సప్త నేలు" జటంతు నాశీస్స లిడిరి

వనమున మున్నించి కనుకొక్కెను
 మునుయోయోమోదమ్ము చు నుముంతు బుని
 నమముగా భాగించి సంకొకలము
 నముచిత కాస్త్రోక్త నరణి రాముడు
 లలితనద్గులైత లభకుకాఖ్యలకు
 తెలుపొచ్చు కృష్ణాభీషిక మృగరృ
 నునుచిత ప్రామాఖ్యకొళ దలిర్ప
 తెజఃముక భాగమో యిసుపురి కిచ్చి
 మానితవర్తనలో మహానీయగులులు
 బాసకీరాముల మానులు బాదు,
 ధీమతి కెద్దలదీపకలో నజసి
 బారిబారల రాజ్యభాగమ్ము లందు
 భూమిని బారింప వృణ్యకార్యముగ
 అమోదహర్షమ్ము బంది రెల్లనను,
 రామునివంశమ్ము రాజులిరిరి
 భూమిని వర్ణిత పాలువు లేపారి.

ఐంధ్రమిత్రులకు రాఘవి వీర్కోలు

తపశ్శాస్త్రభారమ్ము భరణిపై ముగిసె
 తపశ్శాస్త్రము విశుద్ధభావమ్ము వందు
 తేజవల్లు వలండు తేరియున్నాడు
 భాగవతోక్తముల్ ఇట్లు లెల్లమును
 మానవచర్యన మాటయే లేక
 భాగవదున్నము లైన తలఁపులతోడ
 బలమైన యొకటివ్య భావనమాధి
 నిలిచెను రాఘవి నెమ్మది యెల్ల
 కడగి రాఘవి యూర్వగమవాధిలాప
 పుత్రులనన్వయించి పూజ్యులై యలరి.
 చేరి ఐంధ్రపుల్ ప్నేహితు లెల్ల
 శ్రీరాముపాదముల్ నేమించుకొనకు,
 వచ్చె ముగ్ధిపుండ్రు వానరకరులు
 వచ్చెను బంధాధిపతి విభీషణుడు
 పాదులెల్లకు వచ్చి భక్తితోనిలరి
 భావలుకీర్చి రా మృగమ్మందు
 అంజలు శ్రీరాము బిచ్చించువారె
 అంజలు రాముతో పరిగడువారె.
 ఏమాట నెవ్వరి కెఱుఁగెచ్చవలెనో
 అమాట శ్రీరాముఁ కరసి వదించు,

ఏది విధిమనఁ ప్రీతితో కుడి
 "నిలిపి నిధర్మమ్ము నిలియు ప్రేమ
 లాలితనిరమ్ము లంకాపురమ్ము
 పాలింపు కనుకను పంపె రాముండు,
 గ్రాహక ద్వంద్వంబమ్ము కాంధమ్ము లగుట
 కుండకు చిరకాల ముద్వీపై వనయె
 గవకాశ్శకవ భక్తి శవ్యయత్వమున
 విసయఁదై యున్నట్టి హనుమంతోఁ బాలి
 చిలువపు నవ్వయఁ శ్రీరాముఁ వనియె
 "వరమభద్రాగ్రనే ! పావనీ ! నీవు
 వేదాంతమూర్తిని విజ్ఞానానిని
 కేదిని తులసిని కేటినిఁబ్రభవు
 వరమనిష్ఠాద్విత బ్రహ్మచర్యుఁడవు
 వరమేడ్చి వగుచువు భావికాలమున
 ఇలపైన నాకేరు నిలచునంబాక
 తెలుపుగ నీవును చిరజీవివగుచు
 అనర్వకాల మొహనుమంత నీవు
 భానువయశముతో వరలందు" వనియె

పోయిలన్ బంధుల పరివారములను
 కూరిమిలోఁ బాలి కళలమ్ము లడిగి
 చిరసౌఖ్యములొగల్గి జీవింపుఁ వనుచు

కరుణతోఁ దనకుంధకాంక్షలు దెలిపె
 మునులున్నచోటి విశయఁజై యేగి
 మునుకొను భక్తితో మ్రొక్కి పూజించి
 పరమేశ్వరుడు నును వెంజపూజ్యుండు
 భరణిం లేవకులగుదువుగా నుండి
 తమవంశక్తికి తమశ్రేయమునకు
 తమప్రాభవమునకుఁ దగురావత్తున
 మునివక్తివూని పాదవనజమ్ము లంటి
 విశయఁజై సాష్టాంగప్రణామ లర్పించి
 నీలువాఁడె నీదికి కా సరిగద నమదు
 నాదీగించె రాముఁడు స్థిరభాషాముల
 ఆ మునిచంద్రున కార్యతోఁ దెలియు
 రాముని చిత్తముం దేనియన్నదియొ
 ఎఱిగించి మానీప్రవరుల కిహార
 నగగున తిక్కానర్థపరంభుఁ దగుదు
 రామచంద్రుని మహాప్రస్థానవిహిత
 హోమాదులకు పితృ మొనరించె వేగ.

శ్రీరాముడు వైకుంఠమునకు పేచేయుట

తిరువీధి గ్రహరాశి యుచ్చయై వెలిగి
 గడియ రాక్కొక్కటి పుండుపైఁ గవచి

ప్రతిమలక్ష్మ్యగ వచ్చె రామచంద్రుండు
భరిచితి నిదిగోగు ప్రియకాము

భరియించి ప్రేమల కర్పూరమలు
భరియించి మేనున భరికొనరమలు
అలోకనము వారిరాగ్రావ నిలిపి
నీలశేషములు ప్రేలాప పైచి
అనసమ్మన భావనచాపమ్ము లెగుగ
మానినకాంత్యుడు మహిమలేష్వి
రాజగృహము చిడి రాముడు పెడలె
భూషణు లెల్లరు శేతలు పెట్ట
భరతశత్రుఘ్నులు భార్యలతోడ
నరులెంచి నిలిచిరి యిరుగడ అందు

శమ దమ నియమాది సద్గుణభయము
నిచులనివేకమ్ము విజయలక్ష్మీయును
రాక్షిణ్యకామ్యులై కృతకౌర్యమ్ము
లక్షిణ అపరవ స్వాధ్యాయవిధులు
కాస్త్రాగమోచ్చల నద్విశేషములు
కస్త్రాస్త్ర కామ్యక చమలశత్రులును
ప్రతిమలోప నివశ్రుతాసార మహిమ
వివిధ పూజామంత్ర వీజమాలములు
విగలేతోయావ మురగిన పగిది

ప్రళయోద్భవ కాంతివాహినిగాగఁ
రామునిదెంచి రహ్యాత్మవముగ
కాదుకాశ్యపులతో కడలివచ్చివది
మరదిత స్త్రీహవ మంతరాశ్వమల
పురలక్ష్మి యేకంత నలుదంత క్రీ.రాము
ఘటోబుచివ్యాకసస్థులత్రప్రణవ
సాంజర్యరూపయై పొదితి వత్స

గురువులు నదివులు పురజదుల్ మాను
లగుదెంచి రొకపెండ్లి కరిగమరీతి
ఒక వక్షి మృగ కీట ప్రాణసంరక్షులు
విశదహర్షమున నెంబడించినది
భూమిసమస్తము కామునితోడ
సామోదయిగ నూడి పొసిడ్లుయై
అరీతి నరయుత్ర దీరము దరికి
శ్రీ.రాముఁ కల్గన చేయవచ్చుగా
వనమీప్తి యాదిగా నెకవసు తెల్ల
కలుదెంచి కట రాము నర్చించుకొలుకు

విసవచ్చు గొకవాగి వియవీధి వంత
జనుతెల్ల రాశ్చర్య వశిష్టుల వివరగ

శ్రీరామ! కథురామ! శ్రీవరంధామ!

శీతగంగాకాశ | దివ్యావతాశ |

నీలలోకాధార | పాధువిచార |

ప్రళితలలపాశ | పాపరంజిత |

రాలింది నీ మామహాకార మిలను

ఏలగా రావయ్య యుల్లోకమిలు

మనుచిత వైభవ మంతరక్షిత

గరుడతాపాన మెక్కి కవలీరావయ్య

తాగేల వైకుంఠసామ్రాజ్యమునకు

మేగరావయ్య శ్రీవిష్ణువర్ధరావ |

శ్రీరామ నీతయి చేరియిచ్చోట

నీరాకొలకయి కలిచిత" కనగ

వెపుల సోపయంత నీతనామమ్మ

ప్రదీపలహారాన రాముడు కుప్పొంగె,

అరుదేర తపహాట పదుగురువమ్ములును

నరుగున రాముడు నుయ్యపుడ తొల్చి

కేమరమందంబును విశ్వమోహనము

తపదివ్యసూపమ్మ గిలచె నెమ్మదిని.

ఒక నియమమ్ములో మానవులు లుండి

నకల దిగ్భావవచా నందీర్తి తోడ

మోగిరిటుమ్మును కపకచేలములు

వినుకొన్నభరితన్న కమలతోడమ్ము
 రాజత శ్రీవత్స రమ్ముల రంభవతు
 దైత్యదంఠీమాల వదలు పక్షమ్ము
 చక్రమ్ము శంఖమ్ము భాష్ట్ర దండమ్ము
 విక్రమచిహ్నముల నెలయెన పుష్పములు
 ముగిసాలచాలమ్ము నుదుదిలోజ్జ్వలము
 జగదీశరమ్ముమ్ము శ్యామసుందరము
 భామకోటిప్రభా భాష్ట్రత్రకాశ
 మానవమ్మున నెల్ల హరిహరమణచట
 లోచనోత్పరముగా చూచుపాదలకు
 గోచరించెను కాంతికోమలమ్మునుచు
 భరణశ్రమమ్ముల భక్తి కేషమ్ము
 లరిగి లీడములయ్యె నాచూచుచుండు

శ్రీహరిన్ దేవతల్ క్షితిదాసులెల్ల
 పాపీ, పాపీ ! యటంచుఁ బ్రార్థించినాడు.
 అతిథక్తి శ్రీరాము పడుగుజాడలని
 కృతనికృతమ్ముల నెందఱోజరులు
 భరణిని తమకిదే పరిపూర్ణసుతుడు
 నరయూచునిఁ జేరి యరిగిరా నెడఁ
 బాసిగా వారికి ప్రత్యక్షమిచ్చె
 భామకభామమ్ము స్వర్గవాసమ్ము

భరణూపదీ దివ్యభాషా ల మునిగి
 యరిగారు ముగ్ధివుం దగ్గనిఁ జేర
 ఆచురిశిల్పిని పలుఁ పెప్పిని నీలు
 వమలాస్మితై చేరి రటులనే వేగ
 ఏదేవతాంశల నెలమి పోంచి
 మేడినినై జన్మ మెత్తిలో మరల
 పూనితి వారల పూర్వరూపములు
 కావదు తెల్లరా వాటిని మునిగి

ధరణికి పంలేలో కరుదంచి నిలచె
 పరమాత్మరక్తుగా గరుడవాహనము
 చేవత లకుచయల్ దిక్పాలవరులు
 నెదిండు చిరుగడి చేరి నిల్వంగ
 గరుడవాహన మెక్కి కదిలియగతుల
 కరిగ నారాయణుఁ జత్రచిహ్నలకు.

ప్రవిమలభక్తితో వివిధ తాదన్య
 వివిధపూజావిధుల్ ప్రీతిగాఁ గొనుచు
 యేమలమ్ముగా చేవతుండభుల్ మ్రోయు
 విమలమందరముగా విరివాన గురియ
 పరమభాగవతులు పార్వతీమందరులు
 మరలును దేవర్షి వయాలను చేరి

క్కాయులారాం | శ్రీరామావతార !
 క్షేమంకరా | సర్వకీవవాధార !
 సర్వజగద్వాప్య | సర్వకరణ్య
 సర్వేశ్వరా! యని స్వాగతహియ
 బాసుజేప్తుడు చేరె నై పుంకత్తరము
 భానురమ్మగు తన భవ్యవాసమ్ము.
 నైష్ఠవీయవరము వచ్చి ఈశ్వరు
 విష్ణుకీర్తనఁ జేసి వేళ్ళ నీయంగ
 శ్రీరాంరస్వయముగా చేయూర నిద్రి
 శ్రీరాంరైఁ జేర్చుచు శేషతల్పచు న.

వై కుంఠ మ హి మ

శ్రీదేవి విష్ణువు శ్రీకరాకృతులు
 జేదాంత జేద్యులు విశ్వరూపులును
 విశ్వకర్తలు బాహు విశ్వపాలకులు
 విశ్వసంరక్షకుల విశ్వాత్మకులును.
 లోకకళ్యాణైక లోలాత్మ్య లమల
 నై పుంకబాసులు బాత్సల్యనిధులు.
 పూర్ణ సౌందర్యమ్ము ప్రణయసృజ్యమ్ము
 వర్ణవాసీత మానై పుంకమహిమ
 వర్ణమ్ము కాంతమ్ము వశ్వానిశయము

నిర్మిత్త్యు నిర్మి : హృత్యో తదిథవ
మమియాత్మాన వ మాభ్యాన్మిత్యగ్ము
మోక్షవిధానము మానా శయమన్య
ధాగ వతోత్తర శస్యజయలకు
అగ్రాశ్రితల కాశ్రయ మృదియె.

పరిశ్రుతి

మహిష్ఠి భారతి, శక్త్యను పార్వతీయ,
మరణమను మరణమను అగ్రాశ్రిత యటకు
విష్ణు చరితము విష్ణునిమహిమ
విష్ణుశరీరము శక్తి శ్రీంధి
"నర్వచరాచర అగ్రాశ్రితల
నర్వపాశ్రితములిచ్చి సంకోచ నిచ్చి
నీ నర్వపాశ్రిత శక్తియై యలనీ
భాగ్యిల్లుగళంతు వాంఛించి చనిరి
కాశీరాముల చరితము నందను
మానితోత్తరభాగ మహిత దివాకాశ,
నమస్కర మాధుర్య సాహిత్య సార
రమణీయ ముత్తర రామాయణము
చదివిన దినినను అమల శ్లోకకు
నభయతోన్నతిభాగ్య సంపత్కరము.

గ ద్య ము

ఇది శ్రీ భారతి కరుణాకటాక్షల్య కదిలాదిశేష జాతిసంగీత
రదిత రత్నమాలం సక్రాహర్యశ్రుత కదిశిఖర
కదిభూషణ విరుదాందిత సజనవిధేయ మల్పారాయ
నామధేయ ప్రసంగింతైస క్రితీతరరామాయణకథ
సర్వయు సంపూర్ణము
ఓమ్ రత్ సత్.

శ్రీ కొండేపూడి నుబ్బారావు రచనలు

ము ద్రి త ము లు

- 1 కావ్యాంజలి క్రాను 16+82 పుటలు వెల రు 8-50
రమణీయ ఖండకావ్య సంపుటి
- 2 శీతామృతము డిమా 36+828 పుటలు 15-00
18 ఆధ్యా శ్లోకములు వానికి సులభశైలి
తెలుగు పద్యములు, తాత్పర్యములు
- 3 శీతానంద్రహాము డిమా 48 పుటలు 2-00
భగవద్గీత 18 ఆధ్యా సారము వచనము
- 4 సర్వేశ్వరస్తవము డిమా 82 పుటలు 1-50
ప్రార్థన పద్యశతకము
- 5 శ్రీవేంకటేశ్వరకర్ణామృతము క్రాను 72 పుటలు
పద్యకావ్యము 4-00
- 6 శ్రీ సూర్యనారాయణశతకము క్రాను
86 పుటలు 2-00

సులభశైలి ద్వీపదకావ్యములు

- 7 శ్రీమద్రామాయణము క్రా 24+800 రు 12-00
- 8 శ్రీ ఉత్తరరామాయణము క్రా 16+128 5-00
- 9 శ్రీమహాభారతము క్రా 16+142 5-00
- 10 శ్రీమద్భాగవతము క్రా 16+812 12-00

మొత్తముగా కొనువారికి ప్రతులసంఖ్యనుబట్టి
తగిన డిస్కాంటు లభించును